

Türkiye’de Antrenörlük ve Antrenman Biliminin Gelişim Süreci

Development of Coaching and Training Science in Turkey

ÖZ

Bu çalışmanın amacı Türkiye’de antrenman, antrenörlük, antrenör eğitimi ve antrenman bilimi alanında meydana gelen gelişmeleri tarihsel, kavramsal ve yapısal yönlerden incelemektir. Antrenörlük ve antrenman biliminin gelişim süreci, 1932 öncesi, 1932-1974, 1974-1981, 1981-1992, 1992-2013 arası ve 2013 sonrası olarak altı evreye ayrılarak değerlendirilmiştir. Çalışmada literatür taraması yöntemi kullanılmış, bu çerçevede ilgili dönemlere ilişkin literatür incelenmiş ve yorumlanmıştır. İlk üniversite yapı olarak, beden eğitimi öğretmeni yetiştirmek için 1932’de kurulan Gazi Orta Muallim Mektebi ve Terbiye Enstitüsü, Beden Terbiyesi Şubesi ele alınmıştır. Antrenörlük ve antrenmanla ilgili ilk yasanın 1938 yılında çıktığı, 1974’te “Beden Eğitimi”nden “Spor Bilimi”ne geçildiği, 1981 yılında Yükseköğretim Kurulu’nun (YÖK) kurulması ile üniversitelerin yeniden yapılanması içerisinde yeni bir yaklaşımla “Beden Eğitimi ve Spor” adı ile kurumsallaşmaya girdiği, bununla birlikte anabilim dalı anlayışı ve lisansüstü eğitime geçilebildiği görülmektedir. 1987’de ilk antrenör yönetmeliği ve antrenör eğitimi yasa ile belirlenmiş, üniversitelerin beden eğitimi ve spor bölümlerinden mezunların antrenörlük yapabilecekleri belirtilmiştir. Yükseköğretim’in 1992’de meydana geldiği, bununla birlikte diğer ülkelerdeki benzerleri gibi Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği, Antrenörlük Eğitimi, Spor Yöneticiliği, Rekreasyon ve Spor Bilimleri bölümlerinin kurulduğu ve çok hızlı bir okullaşmanın olduğu görülmektedir. 2013 yılında da fakülteleşmenin başladığı ve 108 Spor Eğitimi veren üniversiteden 67’sinin Spor Bilimleri Fakültesi’ne dönüştüğü; 97 üniversitede antrenörlük eğitimi veren akademik birimler bulunduğu, 29 devlet üniversitesinde antrenör eğitiminde ikinci öğretim programı olduğu görülmektedir. 8 üniversitede “Egzersiz ve Spor Bilimleri” bölümü vardır ve bunların bir kısmı antrenör eğitimi vermektedir. Bir kısım üniversiteler uzaktan eğitim yapımlarına rağmen uygulama becerisi gerektiren antrenörlük eğitimini mezuniyette verdikleri, isimleri farklı olmakla birlikte aynı eğitimi veren bölümler olduğu, aynı bölüm ve programlar için bazı üniversitelerin merkezi yerleştirme, bazı üniversitelerin ise aynı zamanda özel yetenekle öğrenci aldıkları, bazı üniversitelerin lisansüstü eğitime de özel yetenekle öğrenci aldıkları görülmektedir. Bu alanda Türkiye’den hiçbir üniversitenin dünya sıralamasında ilk 120 üniversite içerisine giremediği görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Antrenman bilimi, Antrenörlük, Antrenör eğitimi

ABSTRACT

Aim of this study is to analyze the development of training, coaching, coaching education and training science in historical, conceptual, and constructional point of views. As a methodical approach subject related and available literature was studied and discussed. The developments, demonstrated events and subjects were studied as before the date of 1932, between 1932 and 1974, 1974 and 1981, 1981 and 1992, 1992 and 2013 and after 2013 till the present day in six phases. First university study was established in 1932 for the upbringing of physical education teachers as Gazi Physical Education Institute and this was taken as a land mark. Coaching and training related first law was passed in 1938, it was progressed from physical education to sport science in 1974, and in 1981 with the establishment of “Higher Education Institution” “Physical Education and Sport” departments were established within the universities in the school of education with a new concept. With this understanding, “Physical Education and Sport” departments were able to establish main sciences and have postgraduate studies in physical education. In 1987 first law was passed, where coaching regulation was secured under law, as a first time, stating that undergraduates from physical education and sport departments of the universities were able to work as a coaches. Physical Education and Sport departments were become school on its own, and similar to other schools in different countries, and had Physical Education and Sport Teacher Training, Coaching Education, Sport Administration, Recreation, and Sport Science departments, and this development lead to a rapid schooling throughout the country. In 2013 schools have progressed to become as faculties, where 67 of the 108 universities which provided sport education have become a faculty. 97 of the universities had coaching education departments, where 29 state universities provided second coaching education programme in coaching education. 8 universities had “Exercise and Sport Science” departments, and some of which provided coaching education. Some universities gave coaching education, which necessitates a practical training as well, and provided their undergraduates with a coaching certificate, although they have distance learning as they function as open universities. Some universities gave the same education and programmes under different names in sport education, and some universities although have central placement, they also have students from physical aptitude tests for the same coaching education. In some universities there are a physical aptitude tests for postgraduate studies. In addition, there is no university from Turkey in the 120 top ranking universities in the world.

Keywords: Training science, Coaching, Coaching education

¹Caner AÇIKADA

¹Ercan HASLOFÇA

¹Fehime HASLOFÇA

¹Lefke Avrupa Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

Yazışma Adresi**Corresponding Address:**

Prof. Dr. Caner AÇIKADA

ORCID No: 0000-0002-5816-6594

Lefke Avrupa Üniversitesi, Lefke ,
Mersin 10, Türkiye , KKTC

E-posta: cacaneracikada@gmail.com

Geliş Tarihi (Received): 21.09.2021

Kabul Tarihi (Accepted): 09.05.2022

GİRİŞ

Türkiye’de antrenman, antrenörlük, antrenör eğitimi ve antrenman bilimi sözcükleri Türkçe’ye 20. yüzyılın ikinci yarısından sonra giren sözcüklerdir. Bu konularda yazılmış yazı, makale ve kitap az denecek sayıdadır. Yazılan yazı ve makalelerin birçoğu zamanın popüler yazıları ve çoğu zaman yurtdışında yapılanları aktaran veya yansıtan özelliindedir. Antrenman, antrenörlük, antrenör eğitimi ve antrenman bilimi alanlarında geçmişten günümüze önemli değişimlerin olduğu görülmektedir. Bir başka açıdan bakıldığında genel olarak Türkiye’de değişim; gereksinimden çok başka nedenlere dayanmaktadır. Bunlar; (1) dünyayı takip etmek, Jans ve arkadaşlarının belirttiği gibi (1989) (2) bunun etkisiyle yeni meslek alanlarının ortaya çıkışı, (3) hareket, spor ve ilgili alanlarda meydana gelen gelişme ve değişikliklerin “Beden Eğitimi Şemsiyesi” altında incelenemeyerek “Spor ve Hareket Bilimleri Şemsiyesi” altına girmesi, (4) “Beden Eğitiminde” meydana gelen kimlik erozyonu ile hareket eğitiminin bilim dışı bir yapıda olduğunu çağrıştırmasıdır.

Ayrıca bu çalışmada, Türkiye’de antrenman, antrenörlük, antrenör eğitimi ve antrenman bilimi alanındaki gelişmeler tarihsel, kavramsal ve yapısal bakımdan ele alınarak incelenecektir. Tarihsel gelişim, doğal olarak yapısal gelişmelerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Yapısal gelişmeler içerisinde daha çok okullaşma ve buna bağlı programlar/yönetmelikler meydana gelmiştir. Daha kolay anlaşılması ve anlatımda kolaylık olması bakımından tarihsel ve kavramsal gelişim altı evreye ayrılarak anlatılmaya çalışılmıştır.

Antrenman biliminin gelişimi, Türkiye’de Spor Bilimlerinin gelişimi ile ele alınmış ve incelenmiştir. Birinci evrede, Osmanlı Devleti’nin kurulmasından 1932 yılına kadar meydana gelen spor alışkanlık ve kültürü ve bu dönemlerde antrenman bilimi, antrenörlük ve antrenör eğitimi ile ilgili olaylar ele alınmıştır. 1932 yılının bir tarih olarak ele alınmasının nedeni, bu tarihten önce bir üniversite eğitiminin olmaması, beden eğitimi öğreniminin, Gazi Orta Muallim Mektebi ve Terbiye Enstitüsü’nde (Gazi Beden Eğitimi Öğretmenliği ile) 1932 yılında başlamış olmasıdır (Bilge, 1989; Arun, 1990). Bu tarihten önce bir üniversite eğitimi olmamış ancak uzun yıllar boyu değişik kural, spor geleneği, kültür ve alışkanlıklar miras alınmıştır. İkinci evre olarak 1932 ile 1974 arası ele alınmış, bu dönemde enstitülerde beden eğitimi öğretmeni yetiştirilmesinin yanı sıra, 1974 yılında antrenörlük ve spor yöneticiliği gibi alanlarda eğitim vermek üzere “Gençlik ve Spor Akademileri” kurulmuştur (Gençlik ve Spor Bakanlığı [GSB], 1975; Kesim, 2020). Ayrıca, beden eğitimi şemsiyesi zorlanmaya başlamış, spor ve hareketi daha geniş bir alanda inceleme gereksinimi doğmuştur. Bunun yanında bu evrede “Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü” teşkilatı ve bunu hazırlayan diğer etkenler gündeme gelmiştir (Beden Terbiyesi Kanunu [BTK], 1938; Beden Terbiyesi ve Spor Genel Müdürlüğü’nün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun [BTSGMTGHK], 1986; Antrenör Eğitim Yönetmeliği [AEY], 1987; Gökdoğan ve Demir, 2019). Üçüncü evrede 1974 ile 1981 yılları arası ele alınmıştır. 1981, Yükseköğretim Kurulu’nun yapılması ve Türkiye’de üniversite eğitiminin tekrar şekillendirildiği yıldır. Daha önemlisi, bu yıla kadar bütün bilim alanlarında var olan “Kürsü” veya yeni yapılanmayla “Anabilim Dalı” (ABD) mantığı beden eğitiminde ilk defa zikredilmiş; iki ABD oluşturularak “Beden Eğitimi ABD” ve “Spor Eğitimi ABD” olarak açıklanmıştır (Yükseköğretim Kurumu Kanunu [YÖKK], 1981). Böylelikle, üniversite yapıda lisansüstü eğitim yapma ve bilgi üretme kavramı spor okullarına da girmiştir. “Enstitülere bağlı Beden Eğitimi Bölümleri”, “Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulları” ve “Gençlik ve Spor Akademileri” kaldırılmış; yapı ve işlevleri birleştirilerek “Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği” adı ile eğitim fakülteleri içerisinde bir bölüm olarak eğitim vermeleri öngörülmüştür (YÖKK, 1981). Dördüncü evrenin 1981-1992 yılları arası seçilmesi; 1992 yılının spor eğitiminin beş anabilim dalı, “Sporda Psikososyal Alanlar”, Spor Eğitimi”, “Antrenman ve Hareket Bilimleri”, “Spor Organizasyonu ve Yönetimi” ve “Sporcu Sağlığı” anabilim dallarının YÖK tarafından kabul edildiği tarih olmasındandır. (Yükseköğretim Kurumu [YÖK], 1991; Açıkada ve Ergen, 1992). Ayrıca, 1992 tarihi, beden eğitimi ve spor bölümlerinin

yüksekokula dönüştükleri ve içlerinde “Beden Eğitimi Ve Spor Öğretmenliği”, “Antrenörlük Eğitimi”, “Rekreasyon” ve “Spor Yöneticiliği” gibi bölümlerin kurulmasının önünün açıldığı yıl olmuştur (YÖK, 1991). Beşinci evre, 1992 ve 2013 yılları arasında kapsamaktadır. 2013 yılında, beden eğitimi ve spor ile spor bilimleri ve teknolojisi yüksekokullarının spor bilimleri fakültelerine dönüşmeleri ve bununla ilgili yaşanan diğer gelişmeler ele alınmıştır (Bakanlar Kurulu Kararı [BKK], 2013). Altıncı evrede ise 2013 ve günümüze kadar geçen süre ele alınmış; spor bilimleri fakülteleri, yüksekokullar ve bölümlerin diğer gelişim süreçleri dikkate alınmıştır.

YÖNTEM

Antrenman bilimi, antrenman, antrenörlük, antrenör eğitimi gibi alanlarda yayınlanmış ve ulaşılabilir literatür incelenmiş ve yorumlanmıştır. Her evreye ait gelişmeler, sergilenen olay ve konular 1932 yılı öncesi, 1932 ve 1974, 1974 ve 1981, 1981 ve 1992, 1992 ve 2013 yılları arası ve 2013 yılı sonrası günümüze kadar incelenmiştir.

1932 Öncesi Antrenörlük, Antrenör Eğitimi ve Antrenman Bilimi: 1932 yılında Gazi Orta Muallim Mektebi ve Terbiye Enstitüsü (Gazi Beden Eğitimi Öğretmenliği) kurulmuştur ve aynı yıl eğitime başlamıştır (Bilge, 1989; Arun, 1990). Bu tarihten önce antrenman, antrenörlük, antrenör eğitimi ve antrenman bilimi gibi kavram ve sözcüklerinin tam olarak yerleşmediği; antrenör, antrenman ve spor dalı yerine geçen farklı deyim ve sözcüklerin kullanıldığını görürüz. Osmanlı döneminde yapılan etkinlik veya sporların çevresinde oluşan gelenek ve kültürün aynı zamanda o etkinlik veya sporların doğmasına; etkinlik ve kültürünün çevresinde de antrenman, antrenörlük, antrenör eğitimi ve bütün bunlara bağlı bir antrenman bilimi yapısının gelişmesine neden olduğu söylenebilir. Her evre kendisine özgü kültür ve alışkanlıklar göstermiş, karşılaşılan sorunlara değişik yaklaşımlar sergilenmiştir. Bu nedenle “1932 Öncesi Antrenörlük, Antrenör Eğitimi ve Antrenman Bilimi” kavramları kendi içerisinde evrelere ayrılarak incelenmiştir

Osmanlı İmparatorluğu Tanzimat ve Meşrutiyet dönemlerine kadar spora kısa bir bakış: Osmanlı İmparatorluğu döneminde alışkanlık, kültür ve sporlar bugünkü yapısından çok uzak ve şimdilerde “spor” olarak isimlendirdiğimiz yapı ve anlamdan farklı bir şekilde ele alınmıştır. Osmanlı İmparatorluğu, Ertuğrul Gazi’nin oğlu Osman Gazi tarafından 1299 yılından başlayarak 1453 yılında İstanbul’un alınışı ile kuruluşunu tamamlamıştır (“Ottoman Empire”, 2021). Osmanlı döneminde birçok talimhane kurulduğunu ve binicilik, okçuluk, güreş, cirit, çevgan, güz, kılıç kullanma, kargı, bıçak gibi faaliyetlerin yapıldığı ve savaş aletlerinin kullanımına ilişkin eğitimler verildiği görülmektedir (Çelik ve Bulgu, 2010). Osmanlı İmparatorluğu’nda yukarıda değinilen faaliyet ve etkinliklerin yapılabilmesi için vakıf ve tekkeler kurulmuştur (Türkmen, 2012; Özsoy ve diğ., 2014; Karakaya ve Devocioğlu, 2020; Dever, 2019; Dever ve diğ., 2018). Tekkelerin, Osmanlı’da spor kulüplerine en yakın kavramları ifade ettiği belirtilmektedir (Fişek, 2003). “Tekke” sözcüğü Farsça’dan Türkçe’ye girmiştir ve “güvenilecek bir yer veya mekan” anlamına gelmektedir. Tekke, dini bir yer anlamına gelmekle beraber; aynı dine mensup kişilerin bir araya gelerek “şeyhleri” kanalıyla birtakım beceriler öğrenme yeri olarak tanımlanır. Spor Tekkelerinin ne zaman kurulduğu ile ilgili kesin bir kayıt bulunmamaktadır. Türk kültüründe binlerce yıl öncesinde var olduğu bilinmekte ve Anadolu’ya Selçuklu Türkleri tarafından getirildiği söylenmektedir (Dever, 2019, Dever ve diğ., 2018). Osmanlı İmparatorluğu’nda iki tür tekke bulunduğu; birinin “Derviş Tekkeleri” ve diğerinin “Spor Tekkeleri” olarak adlandırıldığı bilinmektedir. Derviş tekkeleri, dervişlere kalacak yer, yeme-içme ve belli günlerde dini eğitim sunan kurumlardı. Spor tekkeleri ise sporculara kalacak yer, barınma, yeme-içme ve antrenman yapma ortamı sağlayan yerlerdi ve buraya gelenler daha sonraları “derviş” olarak anılırlardı (Dever, 2019). Derviş olarak anılmaları, daha yüksek bir dini mertebede olarak görülmeleri idi (Dever, 2019). Bu nedenle Spor Tekkeleri’nin Derviş Tekke’lerinden farklı olduğu vurgulanmaktadır (Bilge, 1989; Yıldırım, 2017).

Osmanlı vakıf ve tekkelerini, halkın askerlik eğitimine hizmet eden ve askerlik dışında da eğlenceye dönük yapılar olarak görmek gerekir. Burada öğreticiler; “antrenör” gibi bir fonksiyon görürlerdi. Bu en bariz bir şekilde güreşte görülür ve güreşte sivrilmış, teknik ve taktiği bilen, okuma-yazma ve hesap-kitap işlerinden anlayan kişiler tekkenin başı seçilirdi. Bu kişilere “şeyh” adı verilir, öğrenen kişilere de “mürit” denirdi (Gümüş, 1988; Kahraman, 1989; Kahraman, 1995; Fişek, 2003; Fişek, 1983; Karakaya ve Devocioğlu, 2020). Tekkelerde müritlerin (sporcuların) uyku ve beslenme düzenlerinin şeyhler (usta eğitimciler) tarafından düzenlendiği, bu anlamda tekkelerin özel yasalarla yönetildiği belirtilmektedir (Yıldız, 2002). Osmanlı’da spor eğitimi, halkın yaygın veya bir kesiminin serbest zamanlarında bugünkü anlamıyla rekreasyon veya eğlence için yaptığı bir şey değildi (Çelik ve Bulgu, 2010). Eğitim kurumlarında ders olarak değil, talim olarak yapılırdı ve spor eğitimi askeri eğitim-öğretim kurumları, saray eğitim-öğretim kurumları ve halk eğitimi veren tekkelerde yapılırdı (Soyer, 2004; Çelik ve Bulgu, 2010; Fişek, 2003; Zorba Akın, 2014). “Spor Tekkeleri” kökenleri bakımından eski, çağdaş benzerleri bakımından bugünkü ve zamanın Avrupa’sındaki “kulüp” yapısına en yakın, “toplumsal güvenlik” boyutu bakımından da görev üstlendiği için daha farklı yapılarıdır. Çeşitli araştırmalardan, bu yapıların birer “güreş tekkesi” oldukları, Osmanlı İmparatorluğu’nun yayılma döneminde alınan her yeni şehir ve kasabada yörenin güçlü gençlerinin pehlivan olarak yetiştirilmesi için bir araya getirilmesi ve sporu teşvik için kurulduğu, güreş tekkelerinin yanı başında ya da bünyesi içerisinde öteki sporların da yer aldığı yapılar olarak görüldüğü anlaşılmaktadır. (Çelik ve Bulgu, 2010; Fişek, 2003).

Spor Tekkeleri iki şekilde kurulabilir ve gelirleri iki kaynaktan sağlanabilirdi. Birincisi, tekkenin Osmanlı padişahı tarafından kurulması halinde “Miri” sayılır, masraf ve giderleri tekkenin bağlandığı vakıf tarafından karşılanırdı. İkincisi ise, bir kısım tekkeler özel vakıflar tarafından kurulabilir, miri yani devletin sayılmaz ve gelir ve giderleri o şehrin kadıları tarafından karşılanırdı (Kahraman, 1989; Çelik ve Bulgu, 2010). Osmanlı Anadolu’sunda kullanılan ve bugün de geçerli ve ayrıca evrensel olarak da yaygın olan, sporcuların desteklenmesiyle ilgili bir diğer örgütlenme ise siyasi ve ekonomik anlamda gönüllü kişiler tarafından sporcu veya sporcuların korunması ve desteklenmesi şekliydi (Fişek, 2003; Çelik ve Bulgu, 2010). Osmanlıda üçüncü örgütlenme ise, 675 yıldır var olan ve hala Kırkpınar Yağlı Güreşleri ile varlığını devam ettiren “Ağalık” düzeni olarak ifade edilmekte olan yaklaşımdır (Fişek, 2003; Çelik ve Bulgu, 2010). Yalnız güreşin, Karakucak Güreşi ve Kırkpınar Güreşlerinin Türk folklorunda ve Osmanlı Türkleri’nde ne denli köklü ve eskiye dayandığını açıklamak; Osmanlı döneminde sporun ve çevresinde bulunan diğer konuların anlaşılması ve sosyokültürel olarak değerlendirilmesi bakımından önemlidir.

Osmanlı Devleti’nde spor teşkilatlanmasında “Spor Tekkeleri” önemli bir yer tutmuştur (Soyer, 2004; Çelik ve Bulgu, 2010; Zorba Akın, 2014). Ancak, Osmanlı Devleti’nde “spor”un bugünkü anlamıyla daha çok; beceri kazanma ve savaş eğitimi amacıyla uygulandığı ve teşkilatlandığı görülmektedir (Çelik ve Bulgu, 2010). Spor tekkeleri özel yasalarla ve çok yönlü yönetmeliklere bağlı olarak yönetilirdi. Osmanlı Devleti’nin büyüme ve gelişme dönemlerinde spor tekkeleri hem sosyal temaslar sağlayan; hem de toplumu bütünleştirici ve birleştirici bir görev üstlenirlerdi. Tanzimat’ın ilanından önceki dönemde Osmanlı Devleti’nde güreş, avcılık, atıcılık, okçuluk, binicilik, kılıç, ağırlık kaldırma, gürz ve topuz kullanma, cirit, gibi geleneksel spor dalları ile sınırlı olduğu ve sporun özel bir etkinlikten çok savaş talimi olarak görüldüğü, batılı spor veya evrensel spor dallarından halkın büyük bir çoğunluğunun haberinin olmadığı ve okullarda yaygın bir spor eğitimi programı bulunmadığı görülür (Çelik ve Bulgu, 2010). Ancak, Tanzimat öncesi, kısmen İngiltere hariç, birçok batılı ülke halkları da Osmanlılar gibi evrensel spor dallarından haberdar değildi çünkü birçoğu henüz bulunmuyordu.

Osmanlı İmparatorluğu Tanzimat ve Meşrutiyet dönemlerinde spora kısa bir bakış: Tanzimat Dönemi, Osmanlı Devleti'nin “Batılılaşma”, “Modernleşme” veya “Yeni Osmanlı” çabalarından birisi olarak kabul edilir (Karakaya ve Devecioğlu, 2020; Bayazıt ve Boz, 2017; Altın, 2013). Tanzimat dönemi 1839 yılında başlar ve 1876 yılında sona erer (Karakaya ve Devecioğlu, 2020). Meşrutiyet dönemleri ise hemen bunun arkasından başlamış; 1876 ve 1908 tarihleri arası I. Meşrutiyet, 1908'den Cumhuriyet dönemine kadar olan süre de II. Meşrutiyet olarak ifade edilmiştir (“Tanzimat”, 2021). Tanzimat Dönemi'nde Osmanlı'nın birçok alanda gerilemesi ve toprak kaybetmesi, askeri reformlarda geri kalındığı düşüncesi ile öne sürülmüş; uygulamada diğer alanlar ihmal edilmiş, özellikle halk kitlelerine inilememiş, sosyokültürel alışkanlıklar değiştirilememiştir (Altın, 2013). Batılılaşma, Avrupalılaşma veya Yeni Osmanlı; yabancılar, azınlıklar ve Müslüman Türklerde orta ve üst entelektüel kesimde, daha çok İstanbul, İzmir ve Selanik'te kalmıştır (Altın, 2013; Özsoy ve diğ., 2014). Tanzimat Fermanı ile önerilen değişikliklere; karışık sosyokültürel yapıdaki halkın önemli bir bölümü (özellikle Müslüman Türk kesimi) karşı gelmiş ve uygulanmasını istemeyen bir yaklaşım sergilemiştir (Bayazıt ve Boz, 2017; Altın, 2013). Buna rağmen beden eğitimi, değişik sporlar ve kulüpleşme bu süre içerisinde meydana gelmiş; kendisine özgü sorunlar ve çözümler üretmiştir (Karakaya ve Devecioğlu, 2020; Çelik ve Bulgu, 2010). Tanzimat Dönemi, Osmanlı'da ordu, hukuk, eğitim, din, sosyal ve kültürel alışkanlık ve değerler gibi her şeyi etkilemiştir (Karakaya ve Devecioğlu, 2020; Bayazıt ve Boz, 2017; Çelik ve Bulgu, 2010; Altın, 2013). Meydana gelen değişimlerin spor ve kulüpleşme bakımından Osmanlı Türkiye'sini nasıl etkilediği; antrenman, antrenman bilgisi, antrenör kavramlarını nasıl yönlendirdiğini anlamak ve yorumlamak bakımından önemlidir.

Cimnastiğin toplumu modernleştirmede önemli olduğunun anlaşılmasıyla birlikte bunu halka yaymanın formal eğitim yoluyla olabileceği düşünülmüştür. Cimnastik (Jimnastik) değişik sporlara ve fiziksel antrenmana verilen o zamanki yaygın isimdi (Altın, 2013). Osmanlı/Türk geleneksel sporu olarak bilinen güreş, binicilik ve ok atmadan farklı olarak; yapılandırılmış bir program dahilinde, “modern” (Batılı, Avrupalı veya Yeni Osmanlı) anlayış ile fiziksel antrenman önerilir. Fiziksel antrenman 1863'de önce askeri okulların programına girer (Kahraman, 1995; Çelik ve Bulgu, 2010; Altın, 2013). Askeri okulları takiben 1869 yılında; “Riyazet-İ Bedeniyye” adıyla Cimnastik, zorunlu ders haline getirilir ve bütün sivil okulların eğitim programlarına girerek yeniden düzenlenir. Eğitim programlarının yeniden düzenlenmesi “Maarif-i Umumiye Nizamnamesi” adı verilen “Eğitim Yönetmeliği” ile duyurulur (Kahraman, 1995; Çelik ve Bulgu, 2010; Altın, 2013). Mekteb-i Harbiye'de (Askeri Okullar) beden eğitimi dersleri İtalyan beden eğitimi öğretmeni M. Martin tarafından verilmiştir. Beden eğitimi dersleri diğer derslerden sonra her gün, toplu veya dağınık olarak yapılmış ve subay adaylarının alması gereken fiziksel zindelik sağlanmaya çalışılmıştır (Atabeyoğlu, 1985; Çelik ve Bulgu, 2010).

Yukarıda sayılan ve eğitimde batılılaşma hareketi ile “Kuleli İdadisi” ve “Mektebi Bahriye” gibi askeri okul programlarına da beden eğitimi adı altında cimnastik dersleri koyulmuştur (Fişek, 2003; Çelik ve Bulgu, 2010). Bu dönemin devamı olarak 1869 yılında Rüştüyelere (Ortaokullar), 1870'de Mekteb-i Tıbbiye'ye (Tıp Fakülteleri) ve 1887'de İdadiler'e (Lise Okulları) cimnastik ve eskrim dersleri koyulmuştur (Çelik ve Bulgu, 2010; Altın, 2013). Sultan Abdülaziz'in Fransa, İngiltere ve Almanya'ya gezileri sonrasında okullarda okutulmak üzere cimnastik kitaplarının çevirisi yapılmıştır (Kahraman, 1995; Çelik ve Bulgu, 2010).

Osmanlı'da görülen tekkeler ve vakıfların Tanzimat Dönemiyle birlikte ortadan kalktığı görülür (Atabeyoğlu, 1985). Bu nedenle, Osmanlı'da 19.yüzyılın sonu ve 20. yüzyıl başlarında kurulan spor kulüpleri ile başlayan kulüpleşme; Osmanlı ve Türkler için yeni bir kavram olup, batılı ve azınlıklara ait yapılar olarak görülmüştür (Ertuğ, 1977; Çelik ve Bulgu, 2010; Gümüş, 1988; Kahraman, 1989; Kahraman, 1995; Karakaya ve Devecioğlu, 2020). Özellikle 19. yüzyılın sonu ve 20. yüzyılın başında yabancılar tarafından kurulan spor kulüplerinin önemli bir kısmı etnik ve politik amaçlı kurulurken;

Türk gençleri öğrendikleri yeni sporları faaliyete geçirmek için politik baskı ve zorluklara göğüs germek zorunda kalacaklardır (Günay, 2016). Osmanlı’da 1908’de II. Meşrutiyet’in ilanına kadar futbol oynamak ve kulüp kurmak yabancıların bir ayrıcalığıydı. Yabancıların oynama, kulüp kurma ve bu konuda bir araya gelme konusunda bir sınırlamaları bulunmazken; Türk gençlerinin bir araya gelmeleri, kulüp ve dernek kurmaları sınırlandırılmış ve devlet tarafından yasaklanmıştır. Türkler, Meşrutiyet yıllarında gördükleri kısıtlamalara rağmen, yabancı ve azınlıkların yanı sıra atletizm, atıcılık, avcılık, binicilik, bisiklet, cimnastik, eskrim, futbol, golf, güreş, halter, yelken, kürek, tenis gibi spor dallarında kulüpler kurmuşlardır (Baba, 1940; Ertuğ, 1977; Gümüş, 1988; Kahraman, 1989; Kahraman, 1995).

Cimnastik sporunun okul programlarında yer aldığı 1863 yılı; spor ve sporun yönetimi için başlangıç noktası olmuştur. Osmanlı Devleti’nde, spor yapmak amacıyla Avrupalı anlamda ilk kulüp, 1872 yılında “The Imperial Yatching and Boating Club” (İmparatorluk Yat ve Yelken Kulübü) adıyla kurulmuş olan yat ve yelken kulübüdür. Kulübün ilk başkanı emekli İngiliz Amiral Hobart Paşa (Augustus Charles Hobart Hampten) olacaktır (Altın, 2013). İstanbul’da 1896 yılında kurulan “Moda Futbol ve Rugby” spor kulübü yine İngilizler tarafından kurulacaktır. İlk Türk spor kulübü ise Reşat Danyal ve Fuat Hüsnü tarafından 1899 yılında kurulan “Black Stockings” kulübüdür. Türk gençlerinin kulüp kurmaları ve bir araya gelmeleri “İstibdad Rejimi” nedeniyle sınırlandırıldığı için İngilizce isimle kulüp kurulmuştur. 1899 yılında Yunanlılara karşı oynanan maçta 4-1 yenilirler ve maç sonrası kulüpten bir daha haber alınmaz (Fişek, 1983; Ekinci, 2016; Karakaya ve Devecioğlu, 2020; Çelik ve Bulgu, 2010). İlk futbol maçı 1875 yılında Selanik’te, daha sonra 1880 yılında İzmir’de ve 1890 yılında İstanbul’da oynanmıştır (Ekinci, 2016). İngiliz aileler 1894 yılında İzmir’in Bornova ilçesinde “Football and Rugby Club”ı kurmuşlardır. Ardından Moda 1896, Kadıköy 1899, İmage 1900, Elpis 1900 kulüpleri kurulur (Fişek, 1983; Ekinci, 2016; Bayazit ve Boz, 2017).

Yukarıda anlatılan gelişmeler ve kulüpleşme antrenörlük, antrenör eğitimi ve antrenman bilgisi konusunda herhangi bir bilgi vermemektedir (Ekinci ve Serarşlan, 1997). Ancak spor kulüplerinin kurulması, spor kültürünün yerleşmesi ve yaygınlaşmasının; spor kültürü etrafında antrenman, antrenör ve antrenman bilgisi gibi başka alanların gelişmesine ortam hazırladığı görülmüştür. 1903 yılında İstanbul Futbol Birliği kurulur. Bu birliğin amacı söz konusu yıllarda İstanbul’da bulunan Kadıköy, Elpis, Moda, Strugglers, Yasson, Dark spor kulüpleri gibi futbol kulüplerinin kendi aralarında yaptıkları bir sözleşmeyle takımların maçlarını düzenlemektir. 1904 yılında İngilizler tarafından “Pazar Ligi” adı verilen bir yapı kurulmuştur. Bundan cesaretlenen Türk gençleri 1905 yılında Galatasaray’ı ve 1907 yılında da Fenerbahçe’yi kuracaklardır (Ekinci, 2016). Bilge’ye göre ilk Türk kulübü 1903 yılında “Beşiktaş Terbiye-i Bedeniye” adıyla İstanbul’da kurulmuştur (Bilge, 1989). Bu kulüp 26 Müslüman genç tarafından, futbol oynamaları şartıyla, “jimnastik kulübü” olarak kurulur (Ekinci, 2016).

1909 yılında 1680 sayılı Cemiyetler Kanunu’yla beraber bütün spor kulüplerinin birer dernek yapısında kurulmasına izin verilir (Karakaya ve Devecioğlu, 2020; Turkay ve Aydın, 2017). 1910 yılında; İstanbul’da bulunan futbol kulüplerinin bir lig yapısı içerisinde faaliyet göstermesi amacıyla “İstanbul Futbol Kulüpleri Ligi” düzenlenir (Turkay ve Aydın, 2017). Birçok Türk kulübünün futbol ligine alınmaması nedeniyle 1913 yılında, çoğunluğunu okul takımlarının oluşturduğu “Cuma Ligi” kurulur (Ekinci ve Serarşlan, 1997). Böylece 1913 yılında İstanbul’da biri “İstanbul Futbol Kulüpleri Ligi”, diğeri “Cuma Ligi” adıyla iki ayrı futbol ligi düzenlenir. Ancak Cuma Ligi, 1913-1914 sezonu sonuna kadar devam etmiş ve 1914 yılında kurulan “İstanbul Şampiyonluğu Ligi” maçlarını cuma günü oynadığı için “Cuma Ligi” olarak anılır ve 1913 yılında kurulan “İstanbul Futbol Kulüpleri Ligi” 1914 yılında varlığını sürdüremez yerine “Pazar Ligi” kurulur (Ekinci ve Serarşlan, 1997). 1914 ve 1915 sezonunda Pazar Liginde Galatasaray, Cuma Liginde ise Fenerbahçe şampiyon olmuştur. Ardından İstanbul şampiyonunu belirlemek için bu iki takım karşılaşmış ve maç

Fenerbahçe'nin galibiyeti ile sonuçlanmıştır. Daha sonra iki ligde oynayan bir kısım takımlar bir araya gelerek “Cuma Birliği” adıyla yeni bir lig oluşturmuşlardır (Ekenci ve Serarslan, 1997). Ancak 1918 ve 1919 sezonlarında bu lig oynanamamış ve 1920 yılında Beşiktaş Jimnastik Kulübünün öncülüğünde “Türk İdman Birliği” kurulmuştur. Etnik ayırmacılığın hat safhaya çıktığı ve kaosu yaşandığı bu yıllarda her şeye rağmen birçok birlik kurulmuş ve 1922 yılında “Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı”nın (TİCİ) kurulması ile tümü tek bir birlik altında toplanmıştır (Ekenci ve Serarslan, 1997; Turkyay ve Aydın, 2017; İmamoğlu, 2011; Bayazit ve Boz, 2017; Özmaden ve diğ., 2016; Özmaden, 2010; Özsoy ve diğ., 2014; Korkmaz ve Bağırhan, 2019).

İlk Olimpiyat Oyunlarının 1896 Atina’da organize edilmesinden sonra; 1900’lü yılların başında büyük bir felsefe ve ideoloji haline gelen “Modern Olimpiyat Oyunları”, Balkan Ülkelerinin başkaldırısı ile siyasal bir harekete dönüşür ve Osmanlı’dan ayrılarak bağımsızlıklarını elde ederler (Mallon, 1999). 1907 yılında Uluslararası Olimpiyat Komitesinin (IOC) kurucusu Pierre de Coubertin İstanbul’u ziyaret eder ve Türk Osmanlı Hükümetinin de Uluslararası Olimpiyat Komitesinde (Cemiyeti) yer almasını ister (Şinoforoğlu, 2020). Pierre de Coubertin, ziyaret sırasında bir beden eğitimi öğretmeni olan, eğitiminin bir kısmını İsveç’te yapan ve Türk sporunun önde gelen bir üyesi olarak Selim Sırrı Tarcan’la tanışır ve bir Milli Olimpiyat Cemiyeti (Komitesi) kurulmasını ister (Şinoforoğlu, 2020). Osmanlı Milli Olimpiyat Cemiyeti, o dönemdeki II. Meşrutiyet ve siyasal çalkantılar nedeniyle 1908 yılında kurulmuştur (Şinoforoğlu, 2020). O tarihte Servet-i Fünun Dergisi sahibi Ahmet İhsan Tokgöz ilk Osmanlı Milli Olimpiyat Komitesi Başkanı ve Selim Sırrı Tarcan ilk genel sekreteri olmuştur. 1909 yılında Berlin’de yapılan ilk IOC toplantısında Selim Sırrı Tarcan Osmanlı Milli Olimpiyat Komitesini temsil edecek ve Osmanlı Milli Olimpiyat Cemiyeti 1911 yılında IOC üyesi olmuştur. 1912 yılında Stockholm’de düzenlenen Yaz Olimpiyat Oyunlarına Osmanlı Olimpiyat Cemiyeti resmi olarak davet edilir. Stockholm Yaz Olimpiyat Oyunlarında Selim Sırrı Tarcan yönetici olarak görevlendirilir, Vahram Haret Papazyan ve Mıgırdiç Mıgıryan kendi imkanlarıyla sporcu olarak katılırlar (“Selim Sırrı Tarcan”, 2021; Şinoforoğlu, 2020). Olimpiyat oyunlarına sporcu olarak katılan Mıgırdiç Mıgıryan sağ ve sol elle gülle atma yarışmasında Olimpiyat 7.’si olmuş ve şeref kütüğüne ismi yazılmıştır. Aynı zamanda Mıgıryan, Olimpiyat Oyunlarına katılan son Osmanlı Olimpiyat Cemiyeti (Komitesi) sporcusudur (“Selim Sırrı Tarcan”, 2021; Şinoforoğlu, 2020). 1914 ve 1918 yılları arasında gerçekleşen 1. Dünya Savaşı nedeniyle, 1916 yılında yapılması planlanan Berlin Olimpiyat Oyunları yapılamamıştır. Birinci Dünya Savaşı sonrası 1919 yılında gerçekleşen IOC’nin 18. Birleşiminde; Birinci Dünya Savaşında Osmanlı Hükümetinin Almanya yanlısı olarak Almanya, Avusturya, Macaristan ve Bulgaristan yanında savaşa girmesi nedeniyle IOC’de yer alamayacağı kararı alınmıştır. Bunun sonucunda, 1920 Belçika Antwerp’te yapılan Yaz Olimpiyat Oyunlarında yer almasına izin verilmediği için, Osmanlı Olimpiyat Cemiyeti ortadan kalkmıştır (“Selim Sırrı Tarcan”, 2021; Şinoforoğlu, 2020). Ancak, 1921 yılında Türkiye; Macaristan ve Bulgaristan ile beraber Pierre de Coubertin’in etkisiyle tekrar IOC üyesi olmuş, Selim Sırrı Tarcan da IOC üyesi seçilmiştir (“Selim Sırrı Tarcan”, 2021; Şinoforoğlu, 2020). Osmanlı Milli Olimpiyat Komitesi 1922 yılında Selim Sırrı Tarcan başkanlığında tekrar kurulur ve 1923 yılında Türkiye Cumhuriyeti’nin kurulmasıyla birlikte Türkiye Milli Olimpiyat Cemiyeti olarak ismi değişir (“Selim Sırrı Tarcan”, 2021; Şinoforoğlu, 2020). Bu gelişmeler antrenörün yetişmesi veya antrenman bilgisi ile ilgili har hangi bir bilgi sunmamaktadır. Daha önce bahsedildiği gibi sporun ulusal ve uluslararası yapısı ve gelişimi, bir kültürün yaygınlaşması, sporun etrafında bulunan ve sporun gelişmesi için tetikleyici olan başka unsurların gelişmesine zemin hazırlayıcı olacaktır.

Cumhuriyet dönemi başında spora kısa bir bakış: Sporu disipline etmek amacıyla 14 Temmuz 1922 yılında 16 futbol kulübünün bir araya gelmesiyle “Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı” (TİCİ) kurulur (1922-1936). TİCİ’nin ilk başkanlığını Ali Sami Yen, asbaşkanlıklarını Burhan Felek ve Ali Seyfi yapar. 03.08.1909’da kurulan dernekler kanununa

göre TİCİ’nin esas görevi; kulüpleşen derneklerin spor faaliyetlerini organize etmek, spor dallarını yaygınlaştırmak ve Türkiye’de sporu geliştirmektir (Ekenci ve Serarslan, 1997; Turkay ve Aydın, 2017; İmamoğlu, 2011; Özmaden ve diğ., 2016; Özmaden, 2010; Özsoy ve diğ., 2014; Bayazit ve Boz, 2017; Korkmaz ve Bağırhan, 2019). 1923 yılında Türkiye Cumhuriyeti’nin ilk resmi spor teşkilatı olan TİCİ bağımsız bir yapıya kavuşmuştur. Bu ittifak, Paris’teki 1924 Yaz Olimpiyatları ve Amsterdam’daki 1928 Yaz Olimpiyatları’na sporcu yollanması için Türkiye Cumhuriyeti’nin kurucusu ve Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Atatürk’ün emri ile devletten para yardımı alır. Hızlı bir şekilde Türkiye Cumhuriyeti’nin uluslararası camiada tanınması gerekliliği vardır ve batılı olarak tanınmak için spor iyi bir araç olarak görülür. Bu amaçla TİCİ döneminde spor federasyonlarında çalıştırılmak üzere yurtdışından değişik tarihlerde güreş, futbol, atletizm, eskrim, boks ve yelken sporlarında antrenörler getirilmiştir (Korkmaz ve Bağırhan, 2019). Ancak TİCİ tüzüğü içerisinde antrenör ve antrenman bilgisi gibi alanlara yer verilmemiştir. TİCİ resmi olarak Türkiye Cumhuriyeti öncesi kurulan ve Türk Sporunu organize eden tek yapı olarak görülmektedir.

Türkiye’de spor eğitimi alanında; hareket, spor ve beden eğitimine yönelik ilk kurs 1927 yılında, İsveç’te eğitim alan Selim Sırrı Tarcan tarafından düzenlenmiştir (Şinoforoğlu, 2020). Cumhuriyetin ilanından sonra Beden Eğitimi Öğretmeni yetiştirmek üzere, beden eğitimi öğretmenliği yapan fakat herhangi bir formasyonu (pedagojik eğitimi) bulunmayan ve gönüllü olan ilkökul öğretmenleri bu kursa çağrılmıştır. Bu kursta başarılı olan 148 erkek ve 63 kadın öğretmen orta dereceli okullara beden eğitimi öğretmeni olarak atanmıştır (Devecioğlu ve ark., 2011; Arun, 1990; Günay, 2013).

Ankara’da Orta Dereceli Okullara muhtelif branşlarda öğretmen yetiştiren Gazi Eğitim Enstitüsü’ne 1932 yılında bir de “Beden Eğitimi Bölümü” eklenmiştir. Bunun için Enstitü’nün ana binasının yanında bir cimnastik salonu, atletizm tesisleri ile koşu pisti bulunan bir spor sahası yapılmıştır (Arun, 1990; Günay 2013). Ayrıca Gazi Eğitim Enstitüsü bünyesinde Beden Eğitimi Şubesi için bir bina yapılarak 1932 yılında “Gazi Eğitim Enstitüsü Beden Eğitimi Şubesi” açılmıştır. Bu yeni Şube’ye yalnızca Erkek Öğretmen Okulu mezunu olan ve en az bir yıl İlkokul Öğretmenliği yapan erkek öğrenciler alınmıştır. Böylece Beden Eğitimi Öğretmeni yetiştiren, üç yıl öğrenim süreli bir yükseköğretim kurumu kurulmuştur (Arun, 1990; Günay, 2013). Bütün bunlar farklı sporların gelişmesi için önemli bir yapılanma olarak görülür ancak Antrenör, Antrenör Eğitimi, Antrenman, Antrenman Bilgisi, Antrenman Bilimi gibi alanlara dönük bir yapılanma olarak görülmemiştir.

1932-1974 yılları arası Antrenörlük, Antrenör Eğitimi ve Antrenman Bilimi: Yukarıda da değinildiği gibi 1932 yılında kurulan ve başlangıçta üç yıllık eğitim veren Gazi Orta Muallim Mektebi ve Terbiye Enstitüsü Beden Terbiyesi Bölümü (Gazi Beden Eğitimi Öğretmenliği) belli bir eğitim programını takip etmemiştir ve öğretim elemanlarının yönlendirmesine göre bir eğitim programı uygulamıştır (Arun, 1990). Buna göre Öğretmenlik Bilgileri adı altında Psikoloji, Pedagoji, Öğretim Metodu yanı sıra Yabancı Dil ve Müzik dersleri verilmiştir. 1942-1943 akademik yılında Eğitim Bakanlığı’na bağlı Talim ve Terbiye Kurulunca Gazi Eğitim Enstitüsü’nün tüm bölümlerinde belli bir programa göre eğitim verilmiş ve buna göre beden eğitim programında uygulamalı ve teorik dersler okutulmuştur. Uygulamalı olarak Cimnastik, Ritmik Cimnastik, Spor (Atletizm ağırlıklı), Eğitsel ve Sportif Oyunlar, Halk Dansları (Milli Oyunlar), İzcilik dersleri yer almıştır. Teorik olarak da Beden Eğitimi Bilgileri, Beden Eğitimi Tarihi, Anatomi, Fizyoloji, Spor Hijyeni, Antropometri (kısa bir süre), Saha ve Malzeme Bilgisi, Teşkilat ve İdare, Tıbbi Jimnastik ve Masaj, Çocuk ve Gençlik Psikolojisi, Pedagoji, Öğretim Metodu (Genel ve Özel), Yabancı Dil, Türk Devrim Tarihi dersleri yer almıştır (Arun, 1990; Günay, 2013). Ayrıca, haftada 4 saat olan Türkçe, Tarih ve Coğrafya Öğretmenliği ek branş olarak

verilmiştir. Burada antrenör eğitimi, antrenman bilgisi veya antrenman bilimi yer almamakla birlikte; değişik sporların öğretilmesi, sporlarla ilgili yapı ve onun etrafında yer alan diğer konuların verildiği anlamını taşımaktadır.

1934-1935 öğretim yılı sonu Gazi Beden Eğitimi Öğretmenliği Bölümü 20 kişi olan ilk mezunlarını verecektir. Mezunların en iyileri beden eğitimi öğretmeni yetiştiren ve yenileri açılması düşünülen kurumlarda değerlendirilmek üzere, ağırlıklı olarak Almanya'ya Beden Eğitimi öğrenimi için gönderilecektir (Arun, 1990; Günay, 2013). Gazi Beden Eğitimi Öğretmenliği Bölümünün ilk yıllarında sadece Erkek Öğretmen Okulu mezunları alınırken, bu uygulama 1937 yılında kaldırılarak, lise mezunu erkeklerin yanında ayrıca kadınlar da Beden Eğitimi Öğretmenliği Bölümü'ne kabul edilmiştir (Arun, 1990). Gazi Beden Eğitimi Öğretmenliği Bölümü iki devre mezun verdikten sonra Orta Öğretimde Beden Eğitimi öğretmeni ihtiyacının çok olması nedeniyle çabuk ve kısa yoldan öğretmen elde etmek için 1937'de bölümün öğrenim süresi iki yıla indirilmiştir (Arun, 1990; Günay, 2013). 1939 yılında Almanya'nın Polonya'ya saldırması sonucu başlayan II. Dünya Savaşı nedeniyle Enstitüde bulunan yabancı uyruklu öğretim elemanları ülkelerine dönmüştür (Arun, 1990). Ancak 1940 yılında eğitim süresi tekrar üç yıla çıkarılmıştır. 1946-1947 öğretim yılına gelindiğinde; beden eğitimi öğretmeni açığını kapatmak için, eğitim süresi yine iki yıla indirilmiş ancak birkaç yıl sonra tekrar üç yıla çıkarılmıştır (Arun, 1990).

1944-1945 akademik yılında Edirne'de Orta Öğretim Beden Eğitimi Öğretmenliği Bölümü açılmıştır. Ancak bir yıl sonra kapatılarak, öğrencileri Ankara Gazi Beden Eğitimi Öğretmenliği Bölümü'ne aktarılmıştır. 1948-1949 yılına gelindiğinde; İsveç'ten iki uzmanın da getirilmesi ile İstanbul Çapa Eğitim Enstitüsü Beden Eğitimi Bölümü açılmıştır. Ancak bir dönem mezun verdikten sonra öğretim elemanı yetersizliği nedeni ile ikinci dönemin sonunda kapatılmak zorunda kalmıştır. Bölümün öğrencileri bütünleme sınavlarını Gazi Eğitim Beden Eğitimi Öğretmenliği Bölümü'nde tamamlamıştır. Gazi Eğitim Beden Eğitimi Öğretmenliği Bölümü'nde yetişen Beden Eğitimi Öğretmenlerinin çok yönlü gelişmeleri amaçlandığından; eğitim programlarında kış ara tatilinde ve kar olan bir merkezde "kayak kampı dersi", yaz aylarında da bir sahil yerinde "yüzme ve izcilik kamp dersleri" yer almıştır (Arun, 1990).

Almanya'dan Carl Diem 1933 yılında Türkiye'ye davet edilerek "Gençliğin Eğitimi" konusunda kendisinden bilgi alınmıştır. Bu bilgilerin ışığında o tarihe kadar bağımsız olarak çalışan TİCİ 1936 yılında kapatılmış ve yerine Türk Sporunu geliştirmek amacıyla "Türk Spor Kurumu" kurulmuştur (Özsoy ve diğ., 2014; Korkmaz ve Bağırhan, 2019; Flaps Club, 2021). Türk Spor Kurumu (1936-1938), tek partili dönemde Cumhuriyet Halk Partisi'ne bağlı olarak kurulmuş ancak yönetim anlayışı ve ortaya çıkan değişik olumsuzluklar nedeniyle kısa ömürlü olmuştur. Kısa ömürlü olmasına rağmen "erken cumhuriyet döneminin uzun süreli ilk antrenörlük kursu" bu dönemde açılmıştır (Korkmaz ve Bağırhan, 2019). Büyük bir antrenör açığını kapatmak üzere; ilk olarak 1936 yılında, o zamanlar bir İngiliz olan futbol Milli Takım Antrenörü ve yardımcıları ile futbolda bir kurs açılması planlanmış fakat değişik nedenlerle bu kurs yapılamamıştır. Aynı şekilde 1937 yılındaki kurs girişimi de sonuçsuz kalmıştır (Korkmaz ve Bağırhan, 2019). Önceleri futbol için yapılması öngörülen bu tür kurslar; farklı spor dallarına da uzanacak şekilde 1 Mart 1938 günü başlamış ve beş ay sürmüştür. Kursu başarıyla bitiren 19 antrenör görev yapacakları bölgelere gönderilmiştir (Korkmaz ve Bağırhan, 2019).

Beş ay süren antrenörlük kursu için teorik dersleri Gazi Beden Terbiyesi Enstitüsü öğretim elemanları ve Hıfzıssıhha Enstitüsü'nden gelen bir doktor verirken; uygulamalı dersler, yapılan spor dallarına göre farklı antrenörler tarafından verilmiştir. Futbol, Viyana'dan gelen iki uzman antrenör, atletizm Macaristan Yüksek Beden Terbiyesi Mektebi'nden mezun bir antrenör, oyun sporları ve yüzme dersleri yüksek meslek eğitimi yapmış yabancı uzmanlar tarafından verilmiştir (Korkmaz ve Bağırhan, 2019). Öğrenim her gün öğleden önce 2 saat teorik ve iki saat uygulamalı; öğleden

sonra tekrar 2 saat uygulama olacak şekilde günde 6 saat yapılmıştır. Kurs programında teorik dersler; insan vücudu (biyoloji), hareket fizyolojisi, spor hızzıssıhhası ve kazalarda ilk yardım, spor tarihi, saha ve malzeme bilgisi, teşkilat ve idare, futbol genel kuralları, atletizm genel kuralları olmuştur. Uygulamalı dersler kapsamında, spor masajı, futbol antrenman yöntemleri ve teknik uygulamalar, atletizm antrenman yöntemleri ve teknik ve tatbikat, hentbol, basketbol, voleybol, yüzme stilleri yer almıştır (Korkmaz ve Bağırğan, 2019).

Yalnız çok geçmeden Carl Diem raporu doğrultusunda 1938 yılında “Beden Terbiyesi Kanunu” çıkarılmış ve tüm vatandaşlara dönük olarak sporun yaygınlaştırılması amacıyla zorunlu olarak spor eğitime yer verilmiştir (Beden Terbiyesi Kanunu [BTK], 1938; Flaps Club, 2021). İlk olarak 1938’de “Beden Terbiyesi Kanunu” yapılmış ve Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. “Türk Spor Teşkilatı” Cumhuriyet döneminde ilk olarak köklü bir şekilde yapılmış ve 3530 Sayılı Kanun’la tescil edilmiştir (BTK, 1938). Kuruluş amacını Kanunun birinci maddesi “...Yurddaşın fizik ve moral kabiliyetlerinin ulusal ve inkilâbcı amaçlara göre gelişimini sağlayan oyun, jimnastik ve spor faaliyetlerini sevk ve idare etmek maksadile Başvekâlete bağlı ve hükmi şahsiyeti haiz bir Beden Terbiyesi Genel Direktörlüğü kurulmuştur” şeklinde ifade etmiştir (BTK, 1938). Bu kanun içerisinde oyun, cimnastik ve değişik sporları öğretme yanında antrenman, antrenör eğitimi ve antrenman bilgisi konularına da ilk kez yer verilmiş ve ilgili yönetmeliklerle düzenlenmesi önerilmiştir. Bu doğrultuda söz konusu kanunun Yirmi Dördüncü Maddesiyle “...Beden terbiyesi genel direktörlüğünün bütçesi müsaid olduğu zaman gerek Beden Terbiyesi Genel Direktörlüğü teşkilâtına ve gerek orduya ve Maarif vekâletine lüzumu olan yüksek vasıflı beden terbiyesi ve spor öğretmenleri ile antrenör ve monitörler yetiştirmek ve beden terbiyesi ve sporun sıhî ve teknik kavaidini (kurallarını) tesbit ve sporcuların sıhî kontrolleri işini Tanzim etmek üzere Ankara’da bir (Beden terbiyesi yüksek enstitüsü) kurulacaktır...” şeklinde ifade edilmiştir (BTK, 1938).

Artan Beden Eğitimi öğretmeni ihtiyacını karşılamak üzere; önce 1967 yılında İstanbul Atatürk Eğitim Enstitüsü Beden Eğitimi Bölümü, daha sonra 1974 yılında da İzmir Buca Eğitim Enstitüsü Beden Eğitimi Bölümü kurulmuştur (Arun, 1990). Beden Eğitimi Öğretmenliği Bölümleri genel olarak spor ve hareketi, bunun yanında da değişik spor dallarını öğretmişlerdir. Ancak sistemli bir şekilde antrenör eğitimi, antrenman ve antrenman bilimiyle ilgilenmemişlerdir.

1973 yılında Ege Üniversitesinde bir hekim ve fizyolog olarak görev yapan Prof. Dr. Necati Akgün; Üniversite bünyesinde Spor Hekimliği Enstitüsü’nü (Spor Hekimliği Enstitüsü, 1973; Kesim, 2020) ve aynı zamanda Türkiye Spor Hekimliği’ni (Türkiye Spor Hekimliği, 1973; Kesim, 2020) kurmuştur. Spor Hekimliğinin kurulması; Türkiye’de kavram değişikliğinin de habercilerinden birisi olmuştur.

Türkiye’de 1970’lere kadar spor, oyun, antrenman, antrenörlük ve hareket ile ilgili her konu “Beden Eğitimi Şemsiyesi” altında ele alınmıştır (Kesim, 2020). Janz ve diğerleri (1989), farklı disiplinler ile fizyoloji, anatomi, sosyoloji, istatistik, biyoloji, tarih ve daha birçok alanın spor, oyun, antrenman, antrenörlük ve hareket ile ilgilenmesi ve büyük bir bilgi patlamasının olması; spor ve ilgili alanlarının “Beden Eğitimi” şemsiyesi altında incelenemeyeceğini belirtmiştir. Bunun sonucu olarak “Beden Eğitimi” sözcüğünden çok farklı kavramların ortaya çıkması ile spor ve harekette çok farklı terim ve alanların doğduğu görülmüştür. Bu doğrultuda Beden Eğitimi şemsiyesi yerini, “Spor ve Hareket Bilimleri” ve buradan türemiş terimlere bırakarak, Beden Eğitimi’nin; hareket yolu ile öğrenmeye yönelerek beden eğitimi dersini ifade eden bir alana dönüşeceği belirtilmiştir (Janz ve diğ., 1989). Böylelikle antrenman, antrenör, antrenör eğitimi, antrenman bilgisi ve antrenman bilimi gibi alanlar “Spor ve Hareket Bilimleri” şemsiyesi altında ve farklı ülkelerin gelenek ve eğitim anlayışı içerisinde yerlerini almıştır.

Dünyada değişim furyası ve Türkiye’de “Beden Eğitiminden Spor Bilimine” geçişte “Spor Bilimleri” şemsiyesi altında ”Antrenman Bilimi” ve “Antrenör Eğitimi” de önemli sayılabilecek değişikliklere uğramıştır. Aslında, “Beden Eğitiminden Spor Bilimine” geçiş tarihsel ve kavramsal olarak çok daha önceleri başlamakla birlikte okullaşma ve buna bağlı olarak yapılaşma ve programlama, 1974 yılında “Spor Akademileri” ile başlamıştır. Bir popülerlik olarak ve özellikle Doğu Blokunda iyi ve elit sporcuların önemli bir kısmının spor okullarında ve antrenörlük bölümlerinde öğrenci olmaları, Türkiye’de de değişimi zorlayan bir akım olmuştur (Gençlik ve Spor Bakanlığı [GSB], 1975; Kesim, 2020). Bazı çevreler, Spor Bakanlığı’nın akademi gibi 4 yıllık bir üniversite eğitimi veren kurum açamayacağını; bu tür eğitim veren kurumların yasal olarak Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı açılacağını öne sürmüştür. Bu tartışmalar arasında, zamanın Spor Bakanlığına bağlı olarak 1974 ve 1975 yılları arasında Ankara 19 Mayıs Gençlik ve Spor Akademisi, İstanbul Anadolu Hisarı Gençlik ve Spor Akademisi ve Manisa Gençlik ve Spor Akademisi kurulmuştur. Bu kurumlar esas olarak; beden eğitimi öğretmeni yetiştirmenin dışında, antrenör yetiştirmek üzere yapılandırmışlardır (GSB, 1975; Kesim, 2020).

Ancak Spor Bakanlığına bağlı spor akademilerinin antrenör yetiştirme fikrine; 1970’li yıllarda çıkarılan 3530 Sayılı Kanuna dayanarak, spor federasyonlarının da bağlı bulunduğu, o zamanki adıyla “Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü” karşı çıkmıştır. Buna bağlı olarak spor akademisi mezunları antrenör olamamıştır. Bir süre sonra öğretmen olmalarına karar verilmiş ve daha önce aldıkları eğitime ek olarak, öğretmenlik için gerekli olan formasyon eğitimini almışlar ve beden eğitimi öğretmeni olarak atanabilmişlerdir.

1974-1981 yılları arası Antrenörlük, Antrenör Eğitimi ve Antrenman Bilimi: Yukarıda anlatıldığı gibi Spor Akademilerinin kurulmasıyla Türkiye’de klasik Beden Eğitimi Öğretmenliğinden daha geniş mesleki alanlara doğru hareket edilmiştir. Ancak, Türkiye’nin gelenekçi tutumu; antrenör, antrenör eğitimi ve antrenman biliminde çalkantılı bir dönemin başlamasına ve değişim rüzgarlarının esmesine neden olmuştur. Bu nedenle, Spor Akademileri “Antrenör Eğitimi” verme amacına ulaşamayıp başarısız bir girişim olarak kalmıştır. Ege Üniversitesi bünyesinde Prof. Dr. Necati Akgün’ün girişimi ile 1976 yılında “Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu” kurulmuştur. Bunun yanında 1978 yılında “Diyarbakır Eğitim Enstitüsü, Beden Eğitimi Bölümü” kurularak Beden Eğitimi Öğretmeni yetiştirmeye başlamıştır. Ayrıca, 1979 yılında Orta Doğu Teknik Üniversitesinde Yrd. Doç. Dr. Necmettin Erkan’ın girişimiyle “Beden Eğitimi ve Rekreasyon Bölümü” kurulmuştur. Necmettin Erkan, doktorasını yurt dışında yapmış ilk beden eğitimcidir. Balke ve Kenneth Cooper gibi isimlerle birlikte çalışmıştır. Türkiye’de “Sağlık ve Spor” temalı “Yaşam Boyu Spor” konusunda yönlendirici bir isim olmuştur (Kesim, 2020).

Eğitim Enstitüleri içerisinde kurulan bölümler üç yıllık programlarla beden eğitimi öğretmenliği eğitimi verirken; diğer akademi, bölüm ve yüksekokullar beden eğitimi öğretmeni dışında antrenör, antrenör eğitimi ve sporla ilgili spor yönetimi ve sporcu sağlığı gibi alanlara yönelmeye çalışmıştır. Ancak bu yaklaşım; yasal mevzuatı gündeme getirerek, gerekli alt yapı çalışmaları ve yasal düzenlemelerin olmaması nedeniyle önemli sorunların ortaya çıkmasına neden olmuştur (GSB, 1975).

Türkiye’de 1981’de Yükseköğretim Kanununun hazırlanması ve 1982’de yürürlüğe girmesiyle birlikte, Eğitim Fakülteleri bünyesinde 4 yıllık eğitimle “Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliğinin” yanı sıra, “Uzmanlık” ve “Yardımcı Uzmanlık” dersleri ile “Antrenörlük Eğitimi” de verilmiştir. Böylece bu kurumlar, “Spor Akademilerinin” planlanan ama hayata geçirilemeyen “Antrenör Eğitimi” verme görevini de üstlenmiştir (YÖKK, 1981). Böylelikle, YÖK ile birlikte başlayan yeni üniversite anlayışı, Türkiye’de “Beden Eğitimi ve Spor Bölümleri” ile ilk defa üniversitelere “antrenör” yetiştirme yetkisini de vermiştir. Böylece, Spor Bakanlığı ve Akademilerin hedefleri arasında yer alan ve başarısız olan

“Antrenör Eğitimi”; üniversite çatısı altına girmiştir. Ayrıca, “Beden Eğitimi” sözcüğüne yasal olarak “Spor” sözcüğünün eklenmesine ve “kavramsal” olarak “Beden Eğitimi ve Spor”un şekillenmesine neden olmuştur.

1981-1992 yılları arası Antrenörlük, Antrenör Eğitimi ve Antrenman Bilimi: Bu evre 1981 yılında Milli Eğitim Bakanlığına bağlı olarak “Yüksek Öğretim Kurumu Kanununun” çıkması ile başlamıştır. Ayrıca, YÖK’ün kurulması ile “Beden Eğitimi” ve “Spor Eğitimi” Anabilim Dalı (ABD) ile her üniversite bünyesinde bulunan enstitüler kanalıyla yüksek lisans ve doktora eğitimlerinin önü açılmıştır (YÖKK, 1981). Üniversiter anlamda YÖK’ün kurulması ve üniversitelerin yeniden yapılanması; Türkiye’de Spor Eğitimi’nin yeniden yorumlanması ve bu yaklaşım içerisinde Antrenörlük, Antrenör Eğitimi ve Antrenman Biliminin yorumlanması ve şekillenmesi için farklı bir zemin meydana getirmiştir.

Spor Okullarının yeniden yapılanması ile Beden Eğitimi ve Spor Bölümlerinden mezun olanların, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliğinin yanı sıra antrenör de olmalarının istenmesi; federasyonların daha formal bir antrenörlük formasyonu konusunda yapılanmalarını gündeme getirmiştir. Gençlik ve Spor Bakanlığı, YÖK ve Beden Eğitimi ve Spor Bölümleri iş birliği ile ortak bir müfredat geliştirilmiştir. Bunun içerisinde, tüm spor federasyonlarını kapsayacak şekilde üç kademeli “Antrenörlük Eğitimi Programı” oluşturulmuş ve bununla ilgili yönetmelik 1987 yılında yayınlanmıştır (Beden Terbiyesi ve Spor Genel Müdürlüğü’nün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun [BTSGMTGHK], 1986; Antrenör Eğitimi Yönetmeliği [AEY], 1987).

Üniversitelerin “Beden Eğitimi ve Spor bölümlerinden” mezun “Beden Eğitimi Öğretmenleri”nin antrenör olarak çalışmaları, yasanın “32. Maddesi”nde yer almış ve ek olarak yaptıkları antrenörlük çalışmaları için bir ücret almaları sağlanmıştır (BTSGMTGHK, 1986). Ayrıca, “Spor Meslek Liseleri” kurulması ve buradan mezun olanlara “Antrenörlük” verilmesi ilgili yasanın “33. Maddesi” ile resmiyet kazanmıştır (BTSGMTGHK, 1986). Böylelikle, Antrenör Eğitimi Yönetmeliği ile başlayan “Antrenörlük” kavramı ilk defa yasayla belirtilen “Beden Eğitimi Öğretmenliği” kavramı ile bir araya getirilmiştir. Ancak kurulan dört yıllık üniversiteler ve fonksiyonlarına rağmen 1986 yılında çıkarılan bu kanun, üniversiteler ve “Beden Eğitimi Spor Bölümlerinden” bahsetmemektedir (BTSGMTGHK, 1986). Bununla birlikte antrenör, monitör, antrenör eğitimi kavramları ve bunlarla ilgili olarak antrenman bilgisi ve antrenman biliminin gelişmesine zemin hazırlayan yapıları adım atılmıştır (BTSGMTGHK, 1986). İlk defa bu yönetmelikte “Beden Terbiyesi ve Spor Genel Müdürlüğü’nün görevleri” içerisinde Madde 2’de c) bendinde “Spor faaliyetlerini programlamak, düzenlemek, yönetmek ve gelişmesini sağlamak, spor idarecisi, antrenör, monitör, spor elemanları ve hakemleri yetiştirmek, eğitmek, sayılarını artırmak, eğitim merkezleri kurmak,” şeklinde açıklanır. Yönetmeliğin “34. Maddesi” ile de ilk defa “sporcu, antrenör, monitör, spor yöneticisi, hakem yetiştirmek ve araştırmalarda bulunmak amacıyla, Spor Eğitimi, Sağlık ve Araştırma Merkezi (SESAM) kurulumu” cümlesiyle “antrenör, monitör” sözcüğü açık ve net bir şekilde ifade edilmiş ve “SESAM’ın kuruluşu resmileşmiştir. Bütün bu oluşumlar Beden Terbiyesi ve Spor Genel Müdürlüğü Merkez Teşkilatı ve Görevleri Hakkında Kanunun 4. Maddesi ve Ana Hizmet Birimleri fıkrası d) bendi ile de “Spor Eğitimi Dairesi Başkanlığına” bağlanmıştır (BTSGMTGHK, 1986).

Daha sonra, 1987 yılında “Antrenör Eğitim Yönetmeliği” çıkarılır. Üç kademeli antrenör eğitimi yapısı; ilgili yönetmelikte (Madde 1), “Bu yönetmeliğin amacı, sporcuların yetiştirilmelerinde spor dalları itibarıyla görev alacak antrenörlerin eğitimleri ve sınıflandırılmaları ile ilgili esas ve usulleri belirlemektir” şeklinde açıklanmıştır (AEY, 1987). Bu madde 1986 yılında yayınlanan kanuna dayandırılarak (BTSGMTGHK, 1986) çıkarılmış ve Madde 3’te; “Bu yönetmelik, 3289 sayılı Beden Terbiyesi ve Spor Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunun 2’nci maddesinin (c) fıkrasına dayanılarak hazırlanmıştır” şeklinde ifade edilmiştir. Bu yönetmelik, ilk defa “antrenörü” alacağı

eğitimi kapsayacak şekilde tanımlayarak; üç kademeli antrenörlüğün 1. kademesini “a) Antrenör”, 2. kademesini “b) Kıdemli Antrenör” ve 3. kademesini “c) Baş Antrenör” şeklinde sınıflandırmıştır. Antrenörün, “Minikler, Yıldızlar, Gençler Kategorisinde” çalışması, Kıdemli Antrenörün, “Büyükler Kategorisinde” ve Baş Antrenörün “Milli Takımlarda” görev yapması öngörülerek çalışma alanları belirlenmiştir. Ancak istenilen kademe antrenör olmaması durumunda da bir alt kademedeki antrenörün görev yapabileceği ifade edilmiştir. Her kademe verilecek eğitim; “Genel Eğitim” ve “Özel Eğitim” olarak gruplandırılmış, antrenör adayının her iki eğitimi de alacağı belirtilmiştir. Kademelere göre “Genel Eğitim” dersleri; Spor Anatomisi, Spor Fizyolojisi, Antrenman Bilgisi, Spor ve Beslenme, Spor Psikolojisi, Sporda Yönetim ve Teşkilatlanma, Spor Hekimliği (İlk Yardım, Masaj ve Sakatlanma), Spor Sosyolojisi olmak üzere sekiz ders olarak önerilmiştir. Buna göre birinci kademe için 70, ikinci kademe için 65 ve üçüncü kademe için toplam 44 saat genel eğitim dersi önerilmiştir. Bunun yanında kademelere göre “Özel Eğitim” dersleri de; spor dalına özgü Özel Antrenman Bilgisi, Spor Dalı Teknik ve Taktik, Spor Dalı Oyun Kuralları, Sporda Gözlem Ölçme ve Değerlendirme olmak üzere toplam dört dersten oluşmuştur. Bu derslerin de toplam süresi; birinci kademe için 80, ikinci kademe için 75 ve üçüncü kademe için toplam 66 saat olarak belirlenmiştir. Böylelikle birinci kademe toplam 150, ikinci kademe 140 ve üçüncü kademe 110 saatlik bir eğitim süresi önerilmiştir (AEY, 1987). “Antrenör Eğitim Yönetmeliği” olarak çıkan bu düzenlemede (Madde 21/a) açıklandığı şekli ile ilk kez “Üniversitelerin Beden Eğitimi ve Spor Bölümleri ve dengi okulların spor dalları ihtisas bölümlerinden mezun olanlara durumlarını belgelemeleri şartıyla ilgili spor dalında Antrenör belgesi verilir. Bunlardan bir spor kulübü veya İl Müdürlüğü bünyesinde bilfiil antrenörlük yaptığını belgeleyenlere kıdemli antrenör belgesi verilir” ifadeleri yer almıştır. Devamında da (Madde 21/b) “Üniversitelerin Beden Eğitimi ve Spor Bölümleri veya dengi okullarda; İhtisas dalında en az 2 yıl süreyle öğretim elemanı olarak görev yapanlara bu spor dalına ait Kıdemli Antrenör, en az 4 yıl süreyle görev yapanlara da Baş Antrenör belgesi verilir” vurgusu yapılmıştır (AEY, 1987). Bu tarihte henüz “Spor Meslek Liseleri” yoktur ancak bu yönetmelikte (Madde 22); “Spor Meslek Lisesi mezunlarına özel eğitim gördüğü bir spor dalında Genel Müdürlük Makamınca tasdik edilen monitör belgesi verilecektir”. “Monitör belgesine sahip olanlar her kademedeki antrenör yanında yardımcılık görevini yapabilecektir”. “Kendi spor dalı ile ilgili I. kademe antrenör kursuna katılmak istediklerinde Temel Eğitim programlarından muaf tutulup, sadece özel eğitim programına katılırlar” şeklinde açıklamalarla “Monitör” kavramı dile getirilmiştir (AEY, 1987).

Yukarıda da vurgulandığı gibi YÖK Kanunu ile üniversitelerin eğitim fakülteleri içerisinde yer alan “Beden Eğitimi ve Spor Bölümleri”, dünyada meydana gelen ve “Spor Eğitimi” veren üniversiter kuruluşlarda olduğu gibi “Spor Bilimlerini” tam olarak ifade edemeyeceği değerlendirilerek; 1989 yılında Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi bünyesinde “Spor Bilimleri ve Teknolojisi Bölümü” kurulmuştur (YÖK, 1989; Açıkada ve Ergen, 1992). YÖK’ün 1981 yılında kurulmasıyla Beden Eğitimi ve Spor Bölümleri için “Beden Eğitimi” ve “Spor Eğitimi” anabilim dalları öngörülmüştü. Spor Bilimleri ve Teknolojisi Bölümü’nün kurulmasıyla YÖK tarafından Spor Eğitimi, Sporda Psikososyal Alanlar, Antrenman ve Hareket Bilimleri, Spor Organizasyonu ve Yönetimi ile Sporcu Sağlığı anabilim dalları kurulmuştur (YÖK, 1991; Açıkada ve Ergen, 1992). Böylece, isminden de anlaşılacağı gibi antrenman bilimi, antrenörlük, antrenör eğitimi, antrenman bilgisi gibi alanlar “Antrenman ve Hareket Bilimleri” ABD içerisinde yer almıştır.

1992 yılı, Beden Eğitimi ve Spor Bölümlerinin yapılanmaları açısından özel bir yıldır ve buna bağlı olarak antrenman bilimi, antrenörlük, antrenör eğitimi, antrenman bilgisi gibi alanlar açısından da önemlidir. Önce, Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri ve Teknolojisi Bölümü’nün YÖK tarafından kabul edilen Spor Eğitimi, Sporda Psikososyal Alanlar, Antrenman ve Hareket Bilimleri, Spor Organizasyonu ve Yönetimi ve Sporcu Sağlığı anabilim dalları, Beden Eğitimi ve Spor Bölümlerinin bazı üyeleri tarafından “bilim etimolojisine” uymuyor gerekçesi ile kabul edilmemiştir. Bunların

yerine; Beden Eğitimi ve Spor Öğretimi, Sporda Psikososyal Alanlar, Hareket ve Antrenman Bilimleri, Spor Yönetim Bilimleri ve Spor Sağlık Bilimleri Anabilim Dalları önerilmiştir. Bunlardan “Sporda Psikososyal Alanlar Anabilim Dalı” YÖK tarafından önce kabul edilmemiş ancak ertesi yıl, 1993’de diğerleriyle birlikte kabul edilmiştir.

1992 yılı ayrıca; sporla ilgili bölümlerin “Yüksekokula” dönüşmeleri açısından ve antrenman bilimi, antrenörlük, antrenör eğitimi, antrenman bilgisi gibi alanlar açısından da önemli bir yıldır. Bölümlerin yüksekokullara dönüşmesiyle birlikte, Avrupa ve Dünyada var olan benzerleri gibi Türkiye’deki yüksekokullarda da Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği, Spor Yöneticiliği, Spor ve Rekreasyon (Sağlık ve Zindelik), Spor Bilimleri ve Antrenörlük Eğitimi bölümlerinin kurulması benimsenir. Bazı bölümler yüksekokula dönüşerek yukarıda sayılan bazı bölümleri hemen benimsemiş, bazıları ise bölümleşmeye daha sonra geçmiştir. 2001 yılına gelindiğinde, Avrupa Birliği ortak müfredatı yaratma hedefi ile Bologna’da başlatılan ve Prag’da alınan son kararlar; öğrenci, öğretim elemanı yetiştirme ve ortak projeler üretme çalışmaları doğrultusunda, Spor Bilimleri Eğitimi Ortak Avrupa Müfredatı (AEHESIS–Aligning a European Higher Education Structure in Sport Science) oluşturulmuştur (Devecioğlu ve ark., 2011).

YÖK’ün yüksekokullaşmaya yeşil ışık yakması ve buna bağlı olarak bölümleşme ile “Antrenörlük Eğitimi” ve “Spor Bilimleri” bölümlerinin ortaya çıkması; antrenör eğitimi yönetmeliğinde de değişime neden olmuştur. Buna bağlı olarak bir ek maddeyle, Antrenörlük bölümlerinden mezun olanların üç kademeli antrenörlük sınıflamasında, ikinci kademe (Kıdemli Antrenör) olarak mezun olabileceklerine karar verilmiştir (AEY, 1987). Bu yıllar arasında antrenörlük bölümü dışında mezun olanlar “Antrenör Eğitim Yönetmeliğine” göre üç kademeli antrenör yapısında birinci kademe antrenör belgesine sahip olmuştur (AEY, 1987).

Ancak, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu ile Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu Bölümlerinden mezun olanların sayısı ile kaç tane I. Kademe Antrenör mezun edildiği bilinmemektedir. 1987 ile 1991 tarihleri arasında yapılan yüksek lisans ve doktora tezlerinin Anabilim Dallarına göre; Antrenman ve Hareket Bilimleri (AH), Sporda Psikososyal Alanlar (PS), Sporcu Sağlığı (SS), Spor Organizasyonu ve Yönetimi (SO) ve Spor Eğitimi (SE) olarak ayrıldığı görülmektedir. Bu dönemde hakemli dergilerde yayınlanan toplam 684 makalenin 119’u ile yazılmış olan 144 yüksek lisans ve doktora tezlerinden üretilen 37 makalenin AH Bilimleri ABD’nda olduğu kaydedilmiştir (Açıkada, 1997).

1992-2013 Yılları Arası Antrenörlük, Antrenör Eğitimi ve Antrenman Bilimi: Yukarıda, 1992 yılında meydana gelen değişiklikler aktarılmıştır. Bu evrede tarihsel ve kavramsal gelişmeler Türkiye’de yoğun olarak görülmüştür. Türkiye, “okullaşmanın” hızlı bir şekilde meydana gelmesiyle birlikte “dünyayı takip etme” kavramı içerisinde, Avrupa’daki gelişimleri ve “Antrenörlük” konusundaki değişimleri yakından izlemiştir. 1992 ile 2013 yılları arasında antrenman bilimi, antrenörlük, antrenör eğitimi, antrenman bilgisi gibi alanlarda meydana gelen gelişmelere paralel olarak; okullaşma yapısında hızlı bir gelişmenin olduğu ve kavramsal olarak da bir değişimin yaşandığı görülmüştür. 2009-2010 akademik yılında Eğitim Fakülteleri, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulları, Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulları, Sağlık Bilimleri Fakülteleri ve Uygulamalı Bilimler Fakültesi içerisindeki Spor Eğitimi veren akademik birimlerin toplam sayısı 58’dir. Bunlar içerisinde Antrenörlük Eğitimi veren üniversitelerde 35 örgün öğretim, 17 ikinci öğretim programı bulunmaktadır. Bu üniversitelerin spor eğitimi veren diğer bölümlerinde örgün öğretim yapan 5, ikinci öğretim yapan 1 bölüm bulunmakta ve bunların bazıları antrenör eğitimi de vermektedir (Devecioğlu ve ark., 2011)

Avrupa Birliğinde 2002 yılında meydana gelen değişikliklere bağlı olarak antrenör sınıflamasında da bir değişiklik meydana gelmiş ve üç kademeli sınıflamadan beş kademeli bir sınıflamaya geçilmiştir (AEY, 2002; AEY, 2003; AEY, 2004). Buna göre antrenörler her spor dalında beş kademe olmak üzere sınıflandırılmışlardır (AEY, 2002). Bu yönetmeliğe göre antrenörler; “a) I. Kademe, (Yardımcı Antrenör), b) II. Kademe, (Antrenör), c) III. Kademe, (Kıdemli

Antrenör), d) IV. Kademe, (Başantrenör), e) V. Kademe. (Teknik Direktör)” olarak ifade edilmiştir (AEY, 2002). Ayrıca yeni yapılanmaya göre, her kademedeki antrenörün görevi “Madde 8” de açıklanmıştır. Buna göre; “a) I. Kademe (Yardımcı Antrenör): Üst düzey antrenörün yanında ve spora yeni başlayanlarda, b) II. Kademe (Antrenör): Minikler ve yıldızlar kategorisinde, c) III. Kademe (Kıdemli Antrenör): Gençler ve büyükler kategorisinde, d) IV. Kademe (Başantrenör): Büyükler ve milli takımlarda, e) V. Kademe (Teknik Direktör): Büyükler ve milli takımlarda. Üst kademedeki antrenör lisansına sahip olanlar alt kademelerde de görev alabilirler. İlgili spor dalında üst kademe antrenör bulunmaması halinde bir alt kademedeki antrenör görevlendirilebilir.” şeklinde ifade edilmiştir (AEY, 2002). Değişikliklere dayanarak üniversitelerin beden eğitimi veya spor eğitimi veren Yüksek Öğrenim Kurumlarından mezun olanlar için “Madde 20” yeniden düzenlenerek; “Üniversitelerin beden eğitimi veya spor eğitimi veren yükseköğrenim kurumlarından mezun olup herhangi bir spor dalında ihtisas eğitimi almayan ancak bir spor dalında seçmeli olarak eğitim alanlara, o dalda, I. Kademe (Yardımcı Antrenör) antrenörlük belgesi verilir. Üniversitelerin beden eğitimi veya spor eğitimi veren yüksek öğrenim kurumlarından mezun olanlardan eğitim gördükleri spor dalındaki ihtisasları ile ilgili olarak durumlarını belgelemeleri şartıyla seçmeli (uzmanlık) spor dalında II. Kademe (Antrenör) antrenör belgesi verilir. Üniversitelerin beden eğitimi veya spor eğitimi veren yüksek öğrenim kurumlarının antrenör eğitimi bölümü mezunlarına III. Kademe (Kıdemli Antrenör) antrenör belgesi verilir. III. Kademe (Kıdemli Antrenör) antrenör belgesini aldıktan sonra 3 yıl boyunca antrenörlük yaptığını ve ilgili spor dalında en az 2 seminere katıldığını belgeleyenlere, başvurusu halinde IV. Kademe (Başantrenör) antrenör belgesi doğrudan verilir” şeklinde düzenlenmiştir (AEY, 2002).

Beş kademeli antrenör eğitiminde, üç kademeli antrenör eğitiminden farklı olarak Temel ve Özel Eğitimler için belirlenen toplam ders saatleri I. Kademe için 82, II. Kademe için 116, III. Kademe için 115, IV. Kademe için zorunlu 185 ve seçmeli 80, V. Kademe için ise zorunlu 120 ve seçmeli 70 saat olarak kabul edilmiştir (AEY, 2002).

YÖK’ün kurulduğu ve programlarının uygulanmaya başlandığı yıllarda sayısı 4 olan Beden Eğitimi ve Spor Bölümü sayısı (ÖSYM 1992; Açıkada, 1997); 1992 yılına gelindiğinde 15 tane Beden Eğitimi ve Spor ile Spor Bilimleri ve Teknolojisi Bölümlerine ulaştığı görülmüştür (ÖSYM 1992; Açıkada, 1997). Bu sayı 2 yıl sonra 1994’de 26’ya (ÖSYM, 1994) ve 1997’de 39’a ulaşmıştır (ÖSYM 1997; Açıkada, 1997). 1997 sonu itibarıyla, 16 bölüm ve yükseköğretim ikinci öğretime bağlı olarak daha fazla öğrenci olarak ve mezun vermiştir (ÖSYM, 1997a; ÖSYM, 1997b; ÖSYM, 1997c). Antrenörlük Bölümlerinden mezun olanlar 3289 Sayılı Kanuna göre “Antrenör Eğitim Yönetmeliği” gereği ikinci kademe (Kıdemli Antrenör) olarak mezun olurken (AEY, 1987); beş kademeli antrenörlük yapısına göre üçüncü kademe antrenör olarak mezun olmuştur (AEY, 2002). Spor Eğitimi veren üniversitelerin sayısı 1990-91’den 1997-98 akademik yılına kadar 10 üniversiteden 39 üniversiteye çıkarak %390 oranında artış göstermiştir (ÖSYM 1992; ÖSYM, 1997a; Açıkada, 1997). Yapılan çalışmalarda, en hızlı artışın 1993’ten sonra meydana geldiği görülmüştür. 1992-1993 Akademik yılında 15 olan üniversite sayısı 1993-1994 akademik yılında 26’ya yükselerek %173 oranında artış göstermiştir (ÖSYM, 1992; ÖSYM, 1993; Açıkada, 1997). Bu artış devam ederek 1997’de 39’a yükselmiş ve %150’lik bir artış göstermiştir (ÖSYM, 1997; Açıkada, 1997). 1997 itibarıyla açılan bölüm ve bu bölümlere alınan öğrenci sayısı 3789 kadın ve 10234 erkek olmak üzere toplam 14023 öğrenciye ulaşmıştır. Bununla birlikte Beden Eğitimi ve Spor ile Spor Bilimleri ve Teknolojisi bölüm ve yükseköğretimde 543 öğretim elemanı görev yapmıştır (ÖSYM, 1997a; Açıkada, 1997). Örgün eğitim yapan 39 üniversitenin 16’sı (%42) aynı zamanda ikinci öğretim programı da açmıştır. Ancak bu rakamlardan antrenörlük, antrenman bilimi, antrenör eğitimi konularında bilgi almak mümkün değildir. Bu nedenle 1992 ve 1995 tarihleri arasında Antrenman ve Hareket Bilimleri (AH), Sporda Psikososyal Alanlar (PS), Sporcu Sağlığı (SS), Spor Organizasyonu ve Yönetimi (SO) ve Spor Eğitimi (SE) Anabilim Dallarında yapılan toplam 195 yüksek lisans ve doktora tez çalışmasının; 77 tanesi (%39.5) AH alanında yapılmıştır (Açıkada, 1997). 1992 ve 1996 yılları arasında yapılan toplam 249 hakemli

çalışmadan 76’sının (%30.5) AH Anabilim Dalında olduğu görülmüştür. Bu rakamlardan da anlaşılacağı gibi gerek tez yazımında gerekse hakemli yayınlarda beş anabilim dalı düşünüldüğünde, büyük çoğunluğun AH anabilim dalında yapıldığı görülecektir (Açıkada, 1997).

Beş kademeli Antrenör Eğitimi” konusunda 2004’de Portekiz’de ve 2007’de Macaristan’ın başkenti Budapeşte’de yapılan toplantılarda 5 kademeli antrenörlüğün; “Antrenörlük Yeterlilikleri” ve “Çalışma Alanları” dikkate alınarak 4 kademe indirilmesi kararı alınmıştır (Duffy, 2007). Bu karara bağlı olarak birçok ülke ve uluslararası federasyon antrenör eğitimini 5 kademedan 4 kademe indirmiş ve buna göre yapılandırmıştır (Duffy, 2007). Buna göre 1. Kademe Antrenör “Antrenör yardımcısı veya Monitör”, 2. Kademe Antrenör “Antrenör”, 3. Kademe Antrenör “Kıdemli Antrenör” ve 4. Kademe Antrenör “Master Antrenör” olarak isimlendirilmiştir (Duffy, 2007). Ancak, bilindiği gibi Türkiye’de Antrenörlük Eğitimi buna göre şekillenmemiş ve 5 kademe kalmıştır (Antrenör Eğitim Yönetmeliği AEY, 2019).

Spor eğitimi veren üniversiteler Antrenörlük Eğitimi Bölümleri dahil dört yıllık programlarla; uygulamalı ve teorik olarak eğitim verirler. Bunun yanında diğer bölümlerde olduğu gibi kendi alanlarında lisansüstü programlarla yüksek lisans ve doktora eğitimleri de verirler. Bu nedenle YÖK yasasında belirtilen “Yüksekokul” tanımından çok “Fakülte” yapısına uyarlar (YÖKK, 1981). 2013 yılında üç üniversitenin yüksekokulları fakülteye dönüşmüştür. Böylece “Spor Okulları” Gazi Beden Eğitimi Bölümünün kurulduğu 1932 yılında başlayan üniversiter gelişimini tamamlamıştır (Bakanlar Kurulu Kararı [BKK], 2013).

2013 Yılı ve Sonrası Antrenörlük, Antrenör Eğitimi ve Antrenman Bilimi: 2013 yılı ve günümüze kadar olan evrede ABD yapılaşmasının daha da değiştiği ve çeşitlendiği görülmektedir. Genel olarak Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümleri altında “Beden Eğitimi ve Spor ABD”, Antrenörlük Eğitimi Bölümlerinde “Hareket ve Antrenman ABD” ve “Spor ve Sağlık ABD”, Spor Yöneticiliği Bölümleri içerisinde “Spor Yönetimi ABD” ve Rekreasyon Bölümleri içerisinde “Rekreasyon ABD” yer aldığı görülmektedir. Bazı üniversiteler çalışılan alanı daha iyi yansıttığı düşüncesi ile “Egzersiz ve Spor Bilimleri ABD”, “Egzersiz ve Spor Fizyolojisi ABD”, “Egzersiz ve Spor Psikolojisi ABD”, “Spor Biyomekaniği ve Motor Kontrol ABD” ve “Spor Sağlık ve Antrenman Bilimi ABD” açtıkları görülmektedir (Hacettepe Üniversitesi, 2021).

Yukarıda anlatıldığı gibi 2013 yılında “Spor Bilimleri Fakültesi” adıyla üç üniversitede başlayarak çok sayıda üniversite de ilerleyen yıllar itibarıyla belirtilen kriterlere uygun olarak fakülteye dönüşmüştür. 2021 yılı istatistikleri ile 108 üniversite “Spor Eğitimi” vermektedir ve bunlardan 97 üniversitede “Antrenörlük Eğitimi” bölümü bulunmaktadır. Bunlardan 77’si devlet, 5’i özel ve 15’i vakıf üniversitesidir (Yükseköğretim Kurulu Sınavı [YKS], 2021). Bununla birlikte 29 devlet üniversitesinde “Antrenörlük İkinci Öğretimi” bulunmaktadır (YKS, 2021). Devlet üniversitelerinin dışında ikinci öğretim veren üniversite bulunmamaktadır. Üniversitelerden 67 tanesinde Spor Bilimleri Fakültesi bulunmaktadır (YKS, 2021). 24 üniversitede Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu bulunurken; 4 üniversitede Spor Eğitimi, Sağlık Bilimleri Fakültesinde, 1 üniversitede “Yaşam Bilimleri Fakültesi” içerisinde bulunmaktadır (İstanbul Sağlık Bilimleri Üniversitesi, 2021). 8 üniversitede ise “Egzersiz ve Spor Bilimleri” Bölümü bulunmaktadır (YKS, 2021). Bunlardan 2 tanesi devlet üniversitesi olarak “Açık Öğretim” şeklinde “Uzaktan Eğitim” yapmaktadır. Egzersiz ve Spor Bilimleri Bölümü bulunanlardan birinin “antrenörlük eğitimi” vermekte olduğu görülmektedir (Hacettepe Üniversitesi, 2021). Ancak, diğerlerinin, bölüm mezunlarına ilişkin açıklamalarında antrenörlük yapabilecekleri belirtilmektedir (YKS, 2021). Egzersiz ve Spor Bilimleri bölümü olan üniversitelerin 5 tanesi devlet üniversitesi, 3 tanesi de vakıf üniversitesidir. Bir üniversite İngilizce Antrenörlük Eğitimi vermektedir (YKS, 2021).

Kimi zaman fakültelerin, kimi zaman bölümlerin adlarının farklı olmasına rağmen aynı eğitimi verdikleri görülmektedir (YKS, 2021). Normal üniversite, fakülte ve yüksekokulların yanı sıra bazı üniversitelerde “Uygulamalı Bilimler” veya “Sağlık Bilimleri” isimleri kullanılmıştır (Kıbrıs Sağlık ve Toplum Bilimleri Üniversitesi, 2021; Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, 2021; Hacettepe Üniversitesi, 2021). Bu yaklaşım, isimlerinde vurgulanan alanlara ağırlık verildiği bir “Antrenörlük Eğitimi” olması gerekir mantığını dile getirmektedir.

Lisansüstü eğitimde, birçok üniversite “Antrenman Biliminde” yüksek lisans ve doktora eğitimleri vermektedir. Eğitim kalitesini yüksek tutmak için YÖK, her anabilim dalında üç öğretim üyesi olmasını şart koşturmuştur. Bir kısım üniversiteler bu kurala uyarken; bazı üniversiteler “Beden Eğitimi ve Spor ABD” başlığı altında genel bir isimle lisansüstü veya doktora programı açmakta, her disiplinde mezun vermekte ve her dalda üç öğretim elemanı bulundurma zorluğundan kaçabilmektedir (Afyon Kocatepe Üniversitesi, 2021; Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, 2021; Iğdır Üniversitesi, 2021). Ayrıca, bazı üniversitelerin Lisans Üstü Eğitime “Özel Yetenek Sınavıyla” öğrenci aldıkları görülmüştür (Sinop Üniversitesi, 2021).

Birçok spor federasyonu bir süredir Antrenörlük Eğitimi mezunlarına; 2002 ve 2004 Antrenör Eğitimi Yönetmeliklerindeki “Madde 20 (1) a)” bendinde yer alan “Kıdemli Antrenörlük Belgesini alırlar (üçüncü kademe)” ibaresine uymayıp; daha alt kademe antrenörlük belgesi vermekteydi (AEY, 2002; AEY, 2004). Bu yaklaşım ve tutumun sonucu olarak Antrenörlük Eğitimi Bölümü mezunları için; 2019 Antrenör Eğitim Yönetmeliği’nin “Madde 20 (1) a)” bendi, “İlgili spor dalını ihtisas/uzmanlık olarak aldığı belgeleyenler, temel eğitim ve sınavından muaf olup, uygulama eğitimi ve sınavına katılarak başarılı olmaları halinde kıdemli antrenörlük belgesi almaya hak kazanır” şeklinde düzenlenmiştir. Bunun yanında aynı maddenin “b)” bendinde “İhtisas/uzmanlık spor dalı haricinde en az bir dönem eğitim alanlar, tercih edeceği yalnızca bir spor dalında yardımcı antrenörlük belgesi almaya hak kazanır” ifadeleri yer almaktadır. Ayrıca, “(2) a)” bendinde “İlgili spor dalında en az iki dönem eğitim aldığı belgeleyenlerin, temel eğitim ve sınavından muaf olup, tercih edeceği yalnızca bir spor dalında ilgili federasyon tarafından açılan uygulama eğitimi ve sınavına katılarak başarılı olmaları halinde temel antrenörlük belgesi almaya hak kazanır” açıklaması vardır (AEY, 2019). Bu yönetmelik, bugüne kadar olan yönetmeliklerden farklı olarak “Antrenörlük Eğitimi” bölümü mezunlarına “Kıdemli Antrenörlük” (üçüncü kademe) “Özel Eğitim ve Sınavı” şartı getirmektedir. Eski yönetmelikte mezuniyetle alınabilmekteydi. Benzer şekilde, Antrenörlük dışındaki diğer bölümlerden mezun olanlardan, iki dönem ders aldığı belgeleyenler bir spor dalında “temel antrenörlük” (ikinci kademe) belgesi alabiliyorlardı. Bu yönetmeliğe göre “Özel Eğitim ve Sınavı” şartı onlarda da bulunmaktadır (AEY, 2002; AEY, 2004; AEY, 2019).

Yukarıda değinilen konu itibarıyla antrenör, antrenör eğitimi ve antrenörlük konusunda üniversitelerin verdiği lisans eğitimi, birçok fakülte ve yüksekokul tarafından federasyonların ilgili yönetmeliğine göre şekillendirilmeye çalışılmıştır. Bazı üniversiteler antrenör eğitimi konusunda istedikleri sporu seçmek için öğrencileri serbest bırakırken; bir kısım üniversiteler öğrenci üniversiteye girerken belli bir deneyim ve uygulama istemekte ve bunu “özel yetenek ve spor öz geçmişi” ile değerlendirmektedir (YKS, 2021). Bu farklı eğitim anlayış ve yaklaşımı “Antrenör Eğitim Yönetmeliği” doğrultusunda şekillenmelidir (AEY, 2019). Buna göre antrenör eğitimi bölümlerinden mezunların “Kıdemli Antrenör” statüsü alabilmeleri için; bazı fakülte ve yüksekokullar öğrenci alımında belli bir spor dalında deneyim ve uygulama becerisi olmasını öngörmektedir (AEY, 2019). Ancak, başta vakıf üniversiteleri olmak üzere bir kısım üniversiteler antrenörlük eğitimi bölümlerine “merkezi yerleştirme” esasına göre öğrenci almaktadır (YKS, 2021).

Dünya sıralamasının yapıldığı ve “Spor Bilimleri ile İlgili Alanların” ele alındığı “Topuniversities” listesinde ilk 120 üniversite içerisinde Türkiye’den hiçbir üniversite bulunmamaktadır. İlk on üniversite sıralamasında 2021 yılı itibarıyla

İngiltere Loughborough, Avustralya Queensland, Avusturalya Sydney, Kanada British Columbia, Kanada Toronto, Avustralya Deakin, Avustralya Melbourne, İngiltere Bath, Kanada Alberta ve Amerika Birleşik Devletlerinden Florida Gainesville üniversiteleri bulunmaktadır (Topuniversities, 2021).

SONUÇ

Uzun bir tarihsel sürece rağmen spor eğitiminde ABD kavramının 1981 YÖK yasası ile spor eğitimine girdiği ve antrenman bilimi ile antrenörlük kavramının akademik bir disiplin olarak yüksekokullaşma süreci ile şekillendiği görülmektedir (YÖKK, 1981; YÖK, 1991). Bunun yanında antrenör eğitimi, Federasyonlar ve Gençlik ve Spor Bakanlığı Spor Eğitimi Dairesince ilgili yönetmelikler çerçevesinde düzenlenmiştir (AEY, 1987; AEY, 2002; AEY, 2004; AEY, 2019).

2021 yılına gelindiğinde spor eğitimi veren 108 üniversitenin 97’sinde, farklı isimdeki fakülte ve yüksekokullar bünyesinde Sağlık Bilimleri, Yaşam Bilimleri, Egzersiz ve Spor Bilimleri içerisinde “Antrenör Eğitimi” bölümü bulunduğu görülmüştür (YKS, 2021). Egzersiz ve Spor Bilimleri bünyesinde birinin “antrenörlük eğitimi” vermekte olduğu (Hacettepe Üniversitesi, 2021), diğerlerinin, bölüm mezunlarına ilişkin açıklamalarında antrenörlük yapabilecekleri belirtilmektedir (YKS, 2021). Üniversitelerin 29’unda örgün öğretim yanında “antrenörlük ikinci öğretim” programı da bulunmaktadır (YKS, 2021). Ayrıca iki devlet üniversitesinde “Açık Öğretim” şeklinde “Uzaktan Eğitim” yapılmaktadır. Ayrıca bir üniversitede İngilizce Antrenörlük Eğitimi programı vardır (YKS, 2021).

Ancak çok sayıda üniversitede spor eğitiminin yer alması ve fakülte, yüksekokul, bölüm ve ABD yapılanmalarının antrenman bilimi ve antrenör eğitiminde istenilen akademik kaliteyi getirmediği görülmektedir (Topuniversities, 2021). Üniversitelerin istenilen antrenörlük kademesini (kalitesini) vermelerine Federasyonların ve Spor Bakanlığı’nın şüphe ile yaklaştığı görülmektedir (AEY, 2004; AEY, 2019).

Yazar Katkısı (Author contributions):

1. **Caner AÇIKADA:** Fikir/Kavram, Tasarım, Denetleme, Veri Toplama ve İşleme, Analiz-Yorum, Makale Yazımı, Eleştirel İnceleme
2. **Ercan HASLOFÇA:** Fikir/Kavram, Tasarım, Denetleme, Veri Toplama ve İşleme, Analiz-Yorum, Makale Yazımı, Eleştirel İnceleme
3. **Fehime HASLOFÇA:** Veri Toplama ve İşleme, Analiz-Yorum, Makale Yazımı, Eleştirel İnceleme

KAYNAKÇA

1. **Açıkada, C., ve Ergen, E.** (1992). Hacettepe eğitim fakültesi spor bilimleri ve teknolojisi bölümü müfredat programının incelenmesi. *Spor Bilimleri Dergisi*, 3(4), 31-39.
2. **Açıkada, C.** (1997). Türkiye’de spor eğitimi veren kurumların yeniden yapılanması ve hakemli çalışmaların gelişimi. *Spor Bilimleri Dergisi (Hacettepe J. Sport Sciences)*,(8), 1, 17-42
3. **Afyon Kocatepe Üniversitesi.** (2021). <https://aku.edu.tr/>
4. **Altın, E.** (2013). *Rationalizing everyday life in late nineteenth century Istanbul c. 1900* [Dissertations]. <https://digitalcommons.njit.edu/dissertations/137>
5. **Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi.** (2021). <https://aybu.edu.tr/>
6. **Antrenör Eğitim Yönetmeliği.** (1987). T.C. Resmi Gazete, Tarih: 17 Ağustos 1987 Pazartesi, ve Sayı: 19547.
7. **Antrenör Eğitim Yönetmeliği.** (2002). *Resmi Gazete*, 6/8/2002 tarih ve Sayı: 24848.
8. **Antrenör Eğitim Yönetmeliği.** (2003). *Resmi Gazete*, 21 Ocak 2003 tarih ve Sayı: 25000.
9. **Antrenör Eğitim Yönetmeliği.** (2004). *Resmi Gazete*, Tarih: 18/9/2004 ve Sayı: 25587.
10. **Antrenör Eğitim Yönetmeliği.** (2019). *Resmi Gazete*, 14 Aralık 2019 Cumartesi, Sayı: 30978.
11. **Arun, A. C.** (1990). Türkiye’de Cumhuriyet devrinde beden eğitimi öğretmeni yetiştirme çalışmaları ve aşamaları. *Beden Eğitimi ve Spor Araştırmaları Dergisi*, 1 (1), 9-13 .
12. **Atabeyoğlu, C.** (1985). *Tanzimat’tan cumhuriyete Türkiye ansiklopedisi*. İletişim Yayınları.
13. **Baba, N.** (1940). *Tenis ve hokey*. Yüksek Ziraat Enstitüsü Yayını.
14. **Bayazıt, A., ve Boz, E.** (2017). Osmanlı devleti ve Türkiye cumhuriyeti dönemi yenileşme hareketlerinin türk spor kültürüne etkileri “tanzimattan cumhuriyete spor”. *International Journal of Cultural and Social Studies (IntJCSS)*, December, 2017, 3 (SI): 211-228.
15. **Bakanlar Kurulu Kararı.** (2013). Karar Sayısı: 2013/5480. *T.C. Resmi Gazete*. 10 Kasım 2013, Sayı: 28817.
16. **Beden Terbiyesi Kanunu.** (1938). Resmi Gazete ile Neşir ve İlanı: 16/VII/1938-Sayı:3961. No:3530, Kabul Tarihi 29-VI-1938.
17. **Beden Terbiyesi ve Spor Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun.** (1986). T.C. Resmi Gazete Kanun No. 3289, Kabul Tarihi:21.5.1986.
18. **Bilge, N.** (1989). *Türkiye’de beden eğitimi öğretmeninin yetiştirilmesi*. Kültür Bakanlığı Yayınları.
19. **Çelik, V.O., ve Bulgu, N.** (2010). Geç Osmanlı döneminde batılılaşma ekseninde beden eğitimi ve spor. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24, 146.
20. **Devecioğlu, S., Çoban, B., ve Karakaya, Y.E.** (2011). Türkiye’de spor eğitimi sektörünün görünümü. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, Yaz 2011, 9(3), 627-654.
21. **Dever, A.** (2019). Sports lodges in the Ottoman Empire depicted in the travel book (seyahat-name) of Evliya Çelebi. *Ann Appl Sport Sci* 7(1): 49-55, 2019.
22. **Dever, A., Cevahircioğlu, B., Korur, E.N., ve Büyükgüllü, B.** (2018). Sports lodges in The Ottoman Empire. *The Journal of International Anatolia Sport Science*. August 2018, Vol. 3(2); 312-318.
23. **Duffy, P.** (2007, May 2). Review of the EU 5-level structure for the recognition of coaching qualifications. Dr. Pat Duffy, Chair European Coaching Council and AEHESIS, Coaching Expert Group, European Coaching Council, Budapest.
24. **Ekinci, E. B.** (2016). *Sports culture in Ottoman Society*. <https://www.ekrembugraekinci.com/article/?ID=748&sports-culture-in-ottoman-society>
25. **Ekenci, G., ve Serarşlan, M.Z.** (1997). Gelişim aşamaları bakımından Türk spor teşkilatı ve değerlendirmesi. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi* II (1997), 3: 72 – 81.
26. **Ertuğ, A.R.** (1977). *Türkiye futbol tarihi (1890-1923)*. Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü, Ankara Bölge Müdürlüğü Yayını.
27. **Flaps Club.** (2021). *Beden eğitimi, naziler ve Carl Diem’in ibret verici hayatı*. <https://flaps.club/beden-egitimi-naziler-ve-carl-diemin-ibret-verici-hayati/>
28. **Fişek, K.** (1983). Devlet politikası ve toplumsal yapıyla ilişkileri açısından spor yönetimi: dünyada ve Türkiye’de. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayını.
29. **Fişek, K.** (2003). *Devlet politikası ve toplumsal yapıyla ilişkileri açısından spor yönetimi: dünyada-Türkiye’de*. YGS Yayınları.
30. **Gençlik ve Spor Bakanlığı.** (1975). *T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı, akademik örgütlenmede ilk adım: 19 mayıs gençlik ve spor akademisi*.
31. **Gökdoğan, Ç., ve Demir, F.** (2019). Gençlik ve Spor Bakanlığı’nın tarihsel süreç içerisindeki değişim evreleri: inceleme. *Iğdır Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 2019, Cilt:2, Sayı:1,27-35.
32. **Gümüş, A.** (1988). *Güreş tarihi*. Türk Spor Vakfı Yayınları, Başkent Yayınevi.
33. **Günay, M.** (2016). Türkiye’de spor cemiyetlerinin kuruluşu ve bu cemiyetlerin etnik amaçlarla kullanılması. *International Journal of Science Culture and Sport*, 4(1), 383-393.

34. **Günay, N.** (2013). Atatürk döneminde Türkiye’de beden eğitiminin gelişimi ve Gazi Beden Terbiyesi Bölümü. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 29(85): 72 – 100.
35. **Hacettepe Üniversitesi.** (2021). <http://www.sporbilimleri.hacettepe.edu.tr/>
36. **Iğdır Üniversitesi.** (2021). <https://www.igdir.edu.tr/>
37. **İmamoğlu AF.** (2011). Türkiye’de sporun yönetsel yapısı içinde spor federasyonları. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, XVI(2), 3-10.
38. **İstanbul Sağlık Bilimleri Üniversitesi.** (2021). <https://ybf.sbu.edu.tr/Akademik/EgzersizveSporBilimleriAnabilimDali>
39. **Janz, K.F., Mahaffy, C.R., Cottle, S. L., ve Allen, D.** (1989). Within higher education: Current name trends in physical education. *Journal of Physical Education, Journal of Physical Education, Recreation & Dance*, 60(5), 85-93.
40. **Kahraman, A.** (1989). *Cumhuriyete kadar Türk güreşi* (Cilt II). Kültür Bakanlığı Yayınları.
41. **Kahraman, A.** (1995). *Osmanlı devletinde spor*. Kültür Bakanlığı Yayınları.
42. **Karakaya, Y.E., ve Devocioğlu, S.** (2020). Erken dönem Türk tarihinden II. Meşrutiyet’e kadar spor kulüplerinin modernleşme süreci. *Spormetre The Journal of Physical Education and Sport Sciences*, 18(Özel Sayı), 106-121
43. **Kesim, Ü.** (2020). Otobiyografi: bir spor bilimcinin Türkiye’de spor yönetiminin 1971-2017 dönemine tanıklığı. *Focuss Spor Yönetimi Araştırmaları*, 1(2):1-7.
44. **Kıbrıs Sağlık ve Toplum Bilimleri Üniversitesi.** (2021). <https://kstbu.edu.tr/>
45. **Korkmaz, S. ve Bağırhan, T.** (2019). Erken cumhuriyet döneminin uzun süreli ilk antrenörlük kursu. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 24(3), 167-179.
46. **Mallon, B.** (1999). *The 1906 games: Results for all competitors in all events, with commentary*. McFarland & Company, Inc., Publishers.
47. **“Ottoman Empire”.** (2021). In Wikipedia. https://en.wikipedia.org/wiki/Ottoman_Empire
48. **ÖSYM.** (1992). Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavı, ikinci Basamak Kılavuzu.
49. **ÖSYM.** (1993). Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavı, ikinci Basamak Kılavuzu.
50. **ÖSYM.** (1994). Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavı, ikinci Basamak Kılavuzu.
51. **ÖSYM.** (1997a). Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavı, ikinci Basamak Kılavuzu. Öğrenci Secme ve Yerlestirme Merkezi, Ankara.
52. **ÖSYM.** (1997b). Yazışma: Sayı B.30.1.OSM.0.00.1 0.00/854-51496,31.1 0.
53. **ÖSYM.** (1997c). Yazışma: Sayı B.30.1.OSM .0.001 0.00/727-51289,29.09.
54. **Özmaden, M.** (2010). TİCİ dönemi sporla ilgili gelişmeler ve dönemin spor anlayışı. *Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 8(2), 11-25.
55. **Özmaden, M., Soyer, F., ve Özmaden, F.** (2016). İdman Cemiyetleri İttifakı (TİCİ) amaçlarına göre sporun fonksiyonlarının değerlendirilmesi. *Journal of Human Sciences*, 13(3):6104. DOI:10.14687/jhs.v13i3.4042.
56. **Özsoy, S., Göral, K., Tabuk, M.E., Sadık, R., Gülay, O., ve Boz, H.** (2014). Tarihsel gelişim sürecinde Türk spor yönetimini oluşturan örgütlerin amaç ve yapı boyutları açısından karşılaştırılması. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 2014, 16(2); 9-31.
57. **Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi.** (2021). <https://www.subu.edu.tr/tr/ana-sayfa>.
58. **“SelimSırrıTarcan”.** https://en.wikipedia.org/wiki/Selim_S%C4%B1rr%C4%B1_Tarcan
59. **Sinop Üniversitesi.** (2021). <https://sinop.edu.tr/homepage/>
60. **Şinoforoğlu, T.** (2020). Selim Sırrı Tarcan ve İsveç jimnastiği: Beden eğitiminde İsveç modelinin II. meşrutiyet dönemi Türk eğitim sistemine entegrasyonu. Spor Yayınevi ve Kitabevi.
61. **Soyer, F.** (2004). Osmanlı devletinde (1839-1908 Tanzimat Dönemi) beden eğitimi ve spor alanındaki kurumsal yapılanmalar ve okul programlarındaki yeri konusunda bir inceleme. *GÜ Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24 (1), 209-225.
62. **“Tanzimat”.**(2021).InWikipedia. https://tr.wikipedia.org/w/index.php?title=%C5%9Eablon:Osmanlı%C4%B1_%C4%B0mparatorlu%C4%9Fu_tarihi&action=edit
63. **Topuniversities.QS World Universities Ranking.**
<https://www.topuniversities.com/university-rankings/university-subject-rankings/2021/sports-related-subjects>
64. **Türkiye Spor Hekimliği Enstitüsü.** (1973). T.C. Resmi Gazete. Tarih 18.04.1973, Sayı No: 14511
65. **Türkiye Spor Hekimliği.** (1973). T.C. Resmi Gazete Tarih: 22.08.1973, Sayı No: 14663
66. **Turkay, H. ve Aydın, D.** (2017). Bir inceleme: tarihsel süreç içerisinde Türk spor örgütlenmesi. *Diyalektolog Ulusal Sosyal Bilimler Dergisi*, Kış (16);179-189
67. **Türkmen, M.** (2012). Yesevishism rituals in Ottoman wrestling dervish lodges. *Energy Education Science and Technology Part B: Social and Educational Studies* 2012 Volume (issue) 4(4): 2081-2090.
68. **Yıldırım İ.** (2017). Osmanlının haberci koşucuları peykler. *Destan-ı Kırkpınar*, no.39, pp.8-10.

69. **Yıldız, D.** (2002). Çağlarboyu Türklerde spor. TeleBasım.
70. **Yükseköğretim Kurumları Sınavı.** (2021). Yükseköğretim Kurumları Programları ve Kontenjanları, 2021.
71. **Yükseköğretim Kurumu Kanunu.** (1981). T.C. Resmî Gazete, Tarihi: 06.11.1981 Resmî Gazete Sayısı: 17506
72. **Yükseköğretim Kurumu.** T.C. Resmî Gazete 05.09.1989 Tarih, 1989/39.1441 Sayılı Kararı.
73. **Yükseköğretim Kurumu Kanunu.** (1991). T.C. Resmî Gazete 28.01.1991 Tarih, 1487 sayılı kararı.
74. **Yükseköğretim Kurumu.** (1992). T.C. Resmî Gazete 21281 Sayılı Resmi Gazete: 11.07.1992.
75. **Akın Zorba, H.** (2014). Evliya Çelebi Seyehatnamesi'ne göre Osmanlı İmparatorluğu'nda spor. *International Journal of Science Culture and Sport*. July 2014, Special Issue 1; 721-732.